

Tapio Toivola:

Väkiluku huipussaan - lisää teitä, kouluja ja perusturvaa

Vieremän kunta 1955 - 1960

Sisällys.....	1
I. Yleistä.....	2
II. Kunnan hallinto ja toimielimet.....	3
1. Kunnan viranhaltijat.....	3
2. Vuoden 1956 kunnallisvaalit ja luottamusmiehojohto 1955-1960.....	4
3. Vuoden 1960 kunnallisvaalit – SPP mukaan.....	6
4. Kunta jäsenenä eri yhteisöissä.....	7
5. Denaturoitua spriitä, ympäristöasioita, tupakanpolttokielto ja tilojen siirtoja.....	8
6. Juhlia, tapahtumia ja puheenaiheita alkuvuodesta 1955.....	10
III. Kyläkoulut täyttyvät oppilaista.....	13
1. Uudet koulurakennukset: Rotimojoki 1956, Karankajärvi 1956, Palosenjärvi 1958 ja Palosenmäki 1961.....	13
2. Koulujen oppilasmäärät keväällä 1957 ja 1960 sekä opettajat v. 1960.....	14
3. Koulumenot vuosina 1957 ja 1960.....	18
4. Oppilaiden kyyditys-, saatto-, ja majoitusmenot sekä majoitus- ja saattoavustusten saajat 1957 ja 1960.....	20
5. Oppilaille myönnetty avustukset ja terveydenhoitomenot vuosina 1957 ja 1960.....	22
6. Ensimmäiset koulupiirien lakkautukset: Vuorinen 1959 ja Lehtoranta 1962.....	23
IV. Terveys- ja sosiaalitoimi – uusi kunnalliskoti 1955.....	25
1. Terveys- ja sosiaalitoiminta kehitetään.....	25
2. Uusi kunnalliskoti tulee tarpeeseen.....	27
V. Yleiset työt, tiet, sillat ja liikenne.....	28
VI. Kunnan muut toimialat.....	32
1. Liikuntatoimi.....	32
2. Palotoimi sai uuden paloaseman 1955 ja paloauton 1957.....	32
VII. Kunnan talous vuosina 1955-1960.....	34

I. Yleistä

Tässä osiossa paneudutaan vuosiin 1955-1960, jolloin pitäjän väkiluku kohosi korkeimmilleen. Siirtolaisten ja rintamamiesten rakennus- ja raivaustoiminta jatkui ennennäkemättömän vilkkaana. Syntyi uusia asuinalueita. Juuri tänne kasvoivat maamme tiheimmät rintamamiestilojen asutuskeskittymät. Täältä löytyi paljon viljelyskelpoista maata ennen muuta puutavarayhtiöiden omistuksesta.

Uusia teitä valmistui. Useimmat niistä rakennettiin ASO:n avustuksella. Valtiovalta oli vahvasti tukemassa suuritöisiä Kaarakkalan, Karankamäen ja uuden Ouluntien rakentamista. Se aloitti pitäjän kauniiden soraharjujen laajamittaisen hyväksikäytön.

Seitsemän uutta koulurakennusta valmistui 1950-luvulla. Ja pieniä koululaisia riitti. Ennätysvuonna 1948 lapsia oli syntynyt 245. Luku oli 1950-luvun alkupuoliskolla keskimäärin 216 ja loppupuoliskolla 190 lasta vuotta kohti. Uusi kunnalliskoti ja paloasema valmistuivat vuonna 1955.

Pitäjän väkiluku, joka vuoden 1950 alussa oli 7545, kasvoi vuoden 1955 alkuun 7987:ään ja oli vielä vuoden 1960 alussa 7890. Väkiluvun pysyminen em. tarkasteluvuosina tasaisen korkeana johtui suuren syntyvyyden lisäksi matalahkosta kuolleisuudesta ja vielä kohtuullisesta muuttotappiosta.

Pitäjä sai muuttovoittoa vielä 1950-luvun alkupuoliskolla keskimäärin 115 henkeä vuodessa. Vuosikymmenen loppupuoliskolla luku oli kääntynyt muuttotappioksi: keskimäärin 95 henkeä vuodessa. 1960-luvulla vuosittainen muuttotappio oli kiihtynyt 162 henkeen. Vuosittain 1950-luvulla kuoli keskimäärin 75 henkeä.

Oheisessa taulukossa on esitetty pitäjän väkiluvun kehitys vuosina 1953-1963 henkikirjan mukaan:

Vuosi	Väkiluku	Vuosi	Väkiluku
1953	7765	1959	7878
1954	7824	1960	7890
1955	7987	1961	7758
1956	7821	1962	7610
1957	7854	1963	7483

Tämäkin osio on ennen muuta kunnan historiaa sen hallinnosta käsin nähtynä. Parhaat kiitokset kuuluvat nytkin niille monille kertojille ja tietojen luovuttajille, joiden muistitiedolla olen voinut tekstiäni elävöittää. Pitäjässä tapahtui paljon muutakin eri elämänaloilla, mitkä kuitenkin joudun rajaamaan tehtäväalueeni ulkopuolelle.

Kuten aikaisemmissakin osioissa tekstissä esiintyvät rahamäärät on muutettu nykyeuroja vastaaviksi ja kirjoituksen luettavuuden tähden lähdeviitteitä ei ole merkitty. Halulliset saavat ne tarvittaessa allekirjoittaneelta.

Vieremällä 12.4.2016

Tapio Toivola

II. Kunnan hallinto ja toimielimet

1. Kunnan viranhaltijat

Kuten aikaisemmissa osioissa on todettu, 28.5.1946 uudeksi kunnankirjuriksi valittu Viktor Palviainen, jonka kotipitäjäksi oli tuolloin merkitty Vöyri ja suluissa Korpiselkä, toimi edelleen vuosina 1955-1960 kunnansihteerinä. Samoin 6.4.1950 kunnan kirjanpitäjäksi valittu Viktorin Elli-vaimo jatkoi edelleen ko. virassa.

Kunnan pitkäaikainen toimistoapulainen Martti Partanen, jonka työsuhde oli alkanut jo 1946, siirtyi verovalmistelijaksi 1.1.1955 lisälmeen. Kunnantoimiston toimistoapulaiseksi 11.4.1950 tullut Alma Issakainen jatkoi tehtävässään. Samaan aikaan työnsä aloittanut Taimi Solehmainen, joka 13.4.1954 oli siirretty sosiaalitoimiston toimistoapulaiseksi, jatkoi myös toimessaan.

Sosiaalisihteeriksi 1.11.1953 valittu Leena Korhonen irtisanoutui 5.6.1956. Hänen tilalleen valittiin jo 11.7.1956 Helena Leinonen Jämijärveltä. Erilaisia toimistoapulaisen tehtäviä 13 vuotta hoitanut Anna-Liisa Vartiainen menehtyi 3.5.1957. Kunnantoimiston muita toimistoapulaisia olivat Annikki Pellikka ja 1.11.1960 alkaen Toini Smedberg.

Kunnan rakennusmestarin virkaan 16.7.1953 astunut Leo Korhonen irtisanoi itsensä 12.7.1955 ja siirtyi veljensä rakennusliikkeeseen Mikkeliin. Auki jäänyttä virkaa haki 20 henkilöä. Valtuustossa 18.8.1955 tasan menneen äänestyksen ratkaisi arpa Reino Niemisen hyväksi. Tammikuussa 1959 Nieminen irtisanoutui virastaan tultuaan valituksi vastaavaan toimeen Vihantiin. Valtuusto valitsi 11.3.1959 yksimielisesti 14:sta hakijasta virkaan Johannes Soramon Sallasta. Tästä siirtolaistaustaisesta henkilöstä kunta saikin pitkäaikaisen toimijan.

Kevättalvella 1955 valtuusto otti tiukasti kantaa hankkeilla olleen apulaisnimismies Rudolf Hämäläisen virkapaikan siirtämisaikaisiin (lisalmi) ja esitti, että Vieremä nimettäisiin Sonkajärven tavoin omaksi nimismiespiiriksi. Valtuuston protestointi ei kuitenkaan auttanut, vaan 5.7.1956 sille tiedotettiin apulaisnimismiehen siirrosta lisalmen virastotalolle. Asiasta päätettiin valittaa KHO:hon, koska siirto aiheuttaisi kuntalaisille varsin pitkiä asiointimatkoja. KHO:n kielteinen päätös saatiin 12.3.1957.

Jo kunnan ensimmäiseen valtuustoon kuulunut ja pitkään kunnan ammattirakentajana toiminut August Juslin pyysi terveyssyistä vapautusta toimestaan 1.7.1957 alkaen. Tähän sivutoimiseen virkaan kunnanhallitus esitti palopääällikkö Eino Hukkasta, mutta valtuusto valitsi Reino Matikaisen. Kuitenkin lääninhallitus ilmoitti, että toimeen tulee valita täyden pätevyuden omaava Heino Eskelinen.

Kunnan toisen ulosottomiehen kuoltua häneltä jäi tilittämättä noin 46 000 euroa, joka ennen pitkää kunnalle maksettiin. Virkaa haki peräti 19 henkilöä, joista 27.6.1958 äänestyksen jälkeen Ilmari Vornanen tuli valituksi. Raittius- ja urheiluohjaajan viran johtosääntöä muutettiin 2.7.1959 siten, että virka vakinaistettiin ja siihen liitettiin myös urheilun ohjaus. Virkaa hoiti 15.3.1960 saakka Matti Laitinen ja 3.10.1960 alkaen Pekka Saarenmaa.

2. Vuoden 1956 kunnallisvaalit ja luottamusmiesjohto 1955-1960

Vuoden 1950 vaaleissa maalaisliiton vaaliliitto oli saanut 12 valtuutettua ja SKDL:n 11 valtuutettua, mutta SDP oli jäänyt ilman valtuutettua. Vuonna 1953 vaalit jatkuivat tasaväkisinä, sekä maalaisliiton että SKDL:n vaaliliitto saivat kumpikin 11 valtuutettua. Sen sijaan SDP ylsi nyt 25 äänellä yli valintarajan ja sai valtuutetukseen Aku Tervon.

Vuoden 1953 vaalit toivat sosialisteille vuosiksi 1954-1956 yhden äänen enemmistön, mikä tiesi puheenjohtajan vaihtumista. Äänestyksessä 14.1.1954 Hannes Partanen oli saanut 12 ja Juho Katainen 11 ääntä. Varapuheenjohtajaksi oli valittu ml:n siirtolaistaustainen Johannes Koivunen Salahmiltä. Sama äänestystulos puheenjohtajan vaaleissa saavutettiin myös vuoden 1955 alussa.

Vaalirumba myös jatkui em. vuoden 1955 ensimmäisessä kokouksessa. Kunnanhallituksen puheenjohtajan vaaleissa päädyttiin tuttuun äänestystulokseen: Ilmari Partanen sai 12 ja Heikki Huttunen 11 ääntä. Kunnanhallituksen erovuoroisista jäsenistä Eino Huttusen tilalle vaihdettiin Arttu Martikainen. Ate Vidgren valittiin jatkamaan vuodet 1955-1957.

Rakennuslautakunnankin puheenjohtajuudesta äänestettiin. Akseli Pasanen jatkoi tehtävässä hänen saatua 12 ja Juho Räisäsen 11 ääntä. Vieremän ja Iisalmen yhteisen uuden verolautakunnan jäseneksi valittiin Juho Koskelo 11 äänellä Pekka Huttusen saadessa 8 ääntä.

Myös vuoden 1956 ensimmäistä kokousta sävyttivät äänestykset. Valtuuston puheenjohtajavaalissa Hannes Partanen valittiin jatkamaan 12 äänellä. Pekka Huttunen sai 10 ääntä. Yksi äänesti tyhjää, myös tilintarkastajista äänestettiin; Eino Sarhoa kannatti 11 ja Herman Saukkosta 12 valtuutettua. Pekka ja Lauri Huttunen valittiin yksimielisesti.

Kunnanhallituksen erovuoroisista jäsenistä valittiin Heikki ja Pekka Huttunen yksimielisesti vuosiksi 1956-1957. Sen sijaan Veikko Huttusen ja Yrjö Karppisen välillä päädyttiin tasatulokseen 11-11 Akseli Pasasen saadessa yhden äänen. Arpa ratkaisi paikan Karppiselle. Myös rakennuslautakunnan jäsenyyksistä käytiin kilpa Veikko Huttusen ja Ville Pellikan välillä. Sen voitti Huttunen äänin 12-10.

Vuoden 1956 kunnallisvaalit nostivat maalaisliiton vaaliliiton taas vuorostaan niukasti isoimmaksi. Se keräsi 1687 ääntä, mistä SKDL:n vaaliliitto jäi 382 äänen päähän. Näin ml:n vaaliliitto sai 12 ja SKDL:n vaaliliitto 10 valtuutettua. SDP:n vaaliliitto keräsi 142 ääntä, mikä oli 13 ääntä yli äänikynnyksen, ja sai Aku Tervon valtuutetukseen. Äänestysprosentti putosi vuoden 1953 luvusta 4,8 prosenttiyksikköä eli se putosi 72,0 prosenttiin.

Valtuuston kokoonpano vaihtui vain vähän, uusia valtuutettuja oli viisi: Veikko Hurskainen, Leevi Kumpulainen ja Erkki Nissinen maalaisliiton ja Paavo Heikkinen ja Yrjö Karppinen SKDL:n vaaliliitosta, kuten oheisesta taulukosta ilmenee.

Kunnan johtaville luottamusmiehille maksettiin vuonna 1956 vuosipalkkiota seuraavasti: valtuuston pj. 170, kunnanhallituksen pj. 2 500, sosiaalilautakunnan pj. 1 500, asutuslautakunnan pj. 1 330, rakennuslautakunnan pj. 220, holhouslautakunnan pj. 55, metsälautakunnan pj. 55 ja kihlakunnanoikeuden lautamiehet 830 sekä kansakoululautakunnan sihteerit 550 euroa.

Vuoden 1956 kunnallisvaaleissa toimikaudeksi 1957-1960 valituksi tulleet suhdeluvun mukaisessa järjestyksessä, taulukossa myös äänimäärä (1960 vaalien äänimäärä mukana mikäli tuli valituksi):

Valtuutettu	Puolue	Äänimäärä 1956	Äänimäärä 1960
Pekka Tikkanen	ML	106	-
Hannes Partanen	SKDL	154	153
Erkki Hentilä	ML	101	64
Uuno Koukkari	SKDL	83	77
Juho Katainen	ML	99	89
Maria Kvist	SKDL	89	78
Leevi Kumpulainen	ML	95 U	-
Heikki Huttunen	ML	94	63
Lauri Kaikkonen	SKDL	69	-
Johannes Koivunen	ML	84	-
Yrjö Karppinen	SKDL	67 U	-
Paavo Kauppinen	ML	76	59
Lauri Huttunen	SKDL	66	-
Väinö Hyvärinen	ML	71	72
Eino Sarho	ML	69	71
Juho Koskelo	SKDL	64	-
Erkki Nissinen	ML	68 U	65
Reino Uotinen	SKDL	64	-
Ate Vidgren	ML	67	-
Martti Komulainen	SKDL	60	-
Aku Tervo	SDP	55	-
Veikko Hurskainen	ML	64 U	-
Paavo Heikkinen	SKDL	59 U	114

U vuoden 1956 äänimäärän jälkeen tarkoittaa ensi kertaa valtuustoon valittua.

Valtuuston voimasuhteiden muutos merkitsi myös vaihdoksia luottamusmiehoissa. Juho Katainen (ML) sai 14 ja Uuno Koukkari (SKDL) 9 ääntä. Kiitospuheessaan Katainen viittasi perinteiseen äänestys rulettiin, ” puolittaiseen luottamukseen”. Varapuheenjohtajan vaalissa Yrjö Karppinen (SKDL) voitti Uuno Koukkarin (SKDL) äänin 12-11.

Kunnanhallituksen puheenjohtaja äänestyksessä pitkäaikainen puheenjohtaja Ilmari Partanen (SKDL) sai 11 ja valittu Heikki Huttunen (ML) 12 ääntä. Muut ML:n edustajat olivat Erkki Hentilä, Pekka Huttunen, Jussi Sissonen ja Ate Vidgren. SKDL:n vaaliliittoa edustivat Lauri Huttunen, Lauri Hälinen, Juho Koskelo ja Hannes Partanen. Ilmari Partanen menehtyi 1.10.1957.

Valtuuston vuoden 1958 puheenjohtajan vaalissa Juho Katainen sai 12 ja Yrjö Karppinen 9 ääntä. Varapuheenjohtajaksi valittiin Uuno Koukkari. Valtuutettu Aku Tervon kuoltua hänen tilalleen oli tullut Heino Eskelinen (SDP). Vuoden 1959 puheenjohtajavaalissa Katainen sai 12 ja Koukkari 11 ääntä. Yrjö Karppisen kuoltua hänen tilalleen tuli keväällä 1959 Pekka Nevalainen. Siirtolaistaustan omaava Johannes Koivunen kuoli 1.11.1960. Vuodesta 1951 valtuutettuna toimineen Koivusen sijaan tuli Inka Juntunen.

3. Vuoden 1960 kunnallisvaalit - SPP mukaan

Edellä esitetystä taulukosta ilmenevät ne yksitoista vuonna 1960 valtuustoon valittua, jotka toimivat valtuutettuina myös 1957-1960. Muut kaksitoista äänimäärineen ja suhdeluvun mukaisessa järjestyksessä lueteltuina olivat:

Valtuutettu	Puolue	Äänimäärä
Pekka Huttunen	ML	99
Viljo Pesonen	SPP	102 U
Eino Kärkkäinen	SKDL	77 U
Erkki Mikkonen	SPP	51 U
Veikko Lappalainen	SKDL	63 U
Johannes Vornanen	SPP	40 U
Arttu Martikainen	SKDL	67 U
Inka Juntunen	ML	63 U
Timo Kaikkonen	SKDL	67 U
Vilho Juntunen	SPP	40 U
Eino Rönkä	SKDL	64 U
Heikki Reis	SKDL	62 U

U äänimäärän jälkeen tarkoittaa ensi kertaa valtuustoon valittua.

Varahenkilöiksi tulivat valituiksi SPP:stä Teodor Remes, Väinö Karjalainen, Armas Partanen ja kauppias Pekka Kauppinen. SKDL:n varaedustajat olivat Toivo Partanen, Lauri Huttunen, Aleksanteri Tsutsunen, Pekka Nevalainen, Leo Kellberg, Eino Ronkainen, Lauri Lappalainen Niilo Martikainen, Lauri Kaikkonen ja Kalevi Rönkä. Maalaisliiton vaaliliiton varavaltuutetut olivat Ate Vidgren, Eino Räisänen, Hanna Huttunen, Leo Huttunen, Urho Toivola, Leevi Kumpulainen, Aili Heiskanen sekä Viljo ja Asko Kettunen.

Veikko Vennamon 1959 perustama Suomen pientalonpoikainpuolue oli jo näissä vaaleissa mukana saaden 661 ääntä ja neljä valtuutettua. Vaalit merkitsivät maalaisliiton vaaliliitolle selvää tappiota. Se sai 1248 ääntä eli 439 ääntä vähemmän kuin vuoden 1956 vaaleissa. Valtuutettujen luku putosi 12:sta 9:ään. SKDL:llä valtuutettujen määrä pysyi kymmenenä. Sen äänimäärä oli 1346 eli 41 suurempi kuin vuonna 1956. SDP menetti ainoan valtuutettunsa. Kuten edellä kerrotusta jo ilmenee, SPP sai kannattajia ennen muuta maalaisliitolta. Myös ennen sen ehdokkaina esiintyneitä siirtyi SPP:n listoille. Esim. nyt valtuutetuksi valittu Johannes Vornanen oli tullut vuonna 1953 maalaisliiton vaaliliiton varamieheksi. Samoin maalaisliiton vaaliliiton toiseksi varamieheksi vuonna 1956 äänestetty Teodor Remes (50 ääntä) valittiin vuonna 1960 SPP:n ensimmäiseksi varamieheksi 37 äänellä. Väinö Karjalaisen vastaavat luvut olivat kahdestoista ja toinen 35 äänellä. Äänestysprosentin kasvu peräti 7,7 prosenttiyksiköllä 79,7:ään toi myös uudelle puolueelle äänestäjiä.

4. Kunta jäsenenä eri yhteisöissä

Vuonna 1960 Vieremän kunta oli jäsenenä seuraavissa kuntaliitoissa, yhtiöissä tai yhteisöissä:

	Mahdollisia hoitopaikkoja tms.	Liittovaltuusto-, yhtiökokous-, tai vuosikokousedustajia
lisalmen aluesairaala	15	2
Itä-Savon työlaitos	1	1
Kuopion keskussairaala		2
Pohjois-Savon maakuntaliitto		3
Pohjois-Savon piirimielisairaala, Harjamäki	14	1
Pohjois-Savon tuberkuloosipiiri, Tarinaharjun parantola	7	1
Savon lastenlinna	2	2
Savon Voima Oy		2
Vaalijalan vajaamielislaitos	1	
Ylä-Savon talousalueen liitto		3

Lisäksi jo alkutalvesta 1954 lisalmen kaupungin ja maalaiskunnan sekä Kiuruveden, Rautavaaran, Varpaisjärven ja Vieremän kuntien asettama toimikunta ryhtyi neuvottelemaan yhteisen B-mielisairaalan perustamisesta. Sairaalan paikaksi valikoitui entinen Pölkkyinniemen kunnalliskoti. lisalmen maalaiskunta myi sen päärakennuksen ja uudistetun mielisairaala rakennuksen vuonna 1961 perustetulle kuntainliitolle.

Valtuusto oli valinnut 23.6.1960 mahdollista B-mielisairaalan kuntainliittoa suunnittelevaan kokoukseen Väinö Hyvärisen, Juho Koskelon, Viktor Palviaisen ja Hannes Partasen. Tuolloin myös nimettiin lisalmen suunniteltua ammattikoulutusta koskeviin neuvotteluihin Heino Eskelinen, Heikki Huttunen, Juho Katainen ja Hannes Partanen.

lisalmen maalaiskunnan, Sonkajärven ja Vieremän yhteisen kunnansairaalan toiminta päättyi 1950-luvun lopulla, kun oli ryhdytty puuhaamaan uutta, laajempaa sairaalaa, jossa myös lisalmen kaupunki olisi mukana. Jo 27.10.1951 Vieremän valtuusto oli valinnut edustajat uuden sairaalan suunnittelukokoukseen. Sairaalan paikkaluvusta päästiin lopulta yhteisymmärrykseen: maalaiskunnalle 30, kaupungille 23 ja Vieremälle 15, joista kymmenen oli varsinaista sairapaikkaa, kolme synnytyspaikkaa ja kaksi kulkutautipaikkaa. Vaikka Sonkajärvi jättäytyi aluksi hankkeesta kokonaan pois, Vieremän valtuusto kirjasi 7.4.1952 päättäväisen kantansa: ”Hanketta viedään eteenpäin, vaikka vain kolmen kunnan toimesta.”

Ennen pitkää Sonkajärvi ja Lapinlahti liittyivät hankkeeseen, jonka paikkaluku nousi 90:een. Yhteisen kunnansairaalan tontti myytiin ja uuden sairaalan rakentaminen alkoi alkuvuodesta 1957. Sairaalan liittovaltuustoon vuosiksi 1957-1960 valittiin Heikki Huttunen ja Juho Koskelo. Kun tämä lisalmen aluesairaala vuonna 1958 valmistui, yhteisen kunnansairaalan toiminta lakkasi. Vielä 7.5.1958 sen edustajainkokoukseen oli valittu Heikki Huttunen ja Hannes Partanen. Viimeisessä kokouksessa 13.1.1960 asiana oli omaisuuden jako. Se sovittiin jaettavaksi siten, että lisalmen maalaiskunnan osuus oli 45,19, Sonkajärven 28,44 ja Vieremän 26,37 prosenttia.

Kuopion keskussairaalaasta muodostettiin kuntainliitto v. 1957. Valtuusto nimesi sen liittovaltuustoon 1957-1960 Hannes Partasen, Ylä-Savon talousalueen neuvottelukuntaan Juho Kataisen, Juho Koskelon ja Hannes Partasen, Savon lastenlinnan liittovaltuustoon Maria Kvistin ja Pohjois-Savon piirimielisairaalaan Juho Koskelon sekä Savon Voiman yhtiökokouksiin Juho Kataisen ja Juho Koskelon.

5. Denaturoitua spriiä, ympäristöasioita, tupakanpolttokielto ja tilojen siirtoja

Vuonna 1956 valtuusto puolsi yhteensä 17 kauppaliikkeen anomusta saada myydä denaturoitua spriiä kaupassaan seuraavan kahden vuoden ajan. Puollon saamat kauppaliikkeet olivat seuraavat: V. Makkonen ja Pentti Leinonen Nissilästä, Kerttu Melartin ja Mikko Patronen Salahmilta, Vieremä Oy Kirkonkylästä, Tauno Kaikkonen Marttisenjärveltä, Kirsti Kääriäinen Kauppilanmäestä ja Lauri Sallinen Valkeisilta. Myös Ylä-Savon Osuusliikkeen kuuden toimipisteen (Haajainen, Kauppilanmäki, Kirkonkylä, Marttisenjärvi, Nissilä ja Salahmi) ja Elvi Niskasen (Väliaho) lupia puollettiin. Lisäksi puollon olivat saaneet jo edellisenä vuonna mm. Kaarle Toivonen Pitkämäestä ja Vieremän kemikalio- ja kukkakauppa

Denaturoinnilla tarkoitettiin kaupallisen spriiin eli etanolin tekemistä juomakelvottomaksi lisäämällä siihen aineita, jotka tekivät sen myrkylliseksi. Ainetta käytettiin liuottimena ja polttoaineena. Kun aineen nauttiminen johti kuolemantapauksiin, sen metanolipitoisuutta laimennettiin v. 1961 yhteen prosenttiin. Se tosin aikaansai sen korvikekäytön lisääntymisen, mistä myös täällä Vieremällä on monilla muistitietoa.

Valtuusto käsitteli 8.6.1956 Vieremän Sementtivalimon omistaja Pekka Kuusiston tarjousta ostaa kunnalta yhden hehtaarin tontti rakennuksineen (ilmeisesti vanhan kulkutautisairaalan paikka) 41 600 eurolla. Samassa kokouksessa valtuusto päätti ostaa Eino Jaakkolalta noin puolen hehtaarin määrään 4 160 eurolla. Tämä ns. vanha kaatopaikka sijaitsi noin 0,6 kilometriä urheilukentästä pohjoiseen.

Vuonna 1957 puollettiin lisälmen Osuuskaupan jatkolupaa (sen Kauppilanmäen, Kirkonkylän, Salahmin ja Valkeisen myymälöissä) myydä denaturoitua spriiä. Samoin saivat puoltavan lausunnon Martta Piippo Pyöreeltä, Ville Paldan Tikanniemeltä ja Pekka Kauppinen Niemiseltä (+räjähdysaineita) sekä Leevi Kumpulainen Palosenjärveltä.

Terveystilanteen huoli puhtaan veden saannin turvaamisesta Kirkonkylässä oli valtuuston asialistalla 9.9.1957. Kirjelmässään lautakunta totesi, että Sotkunlammen vesi on jatkuvasti muuttunut huonommaksi ja epäterveellisemmäksi. Valtuusto katsoi, että viemäröintiin tuli kiinnittää entistä tarkempaa huomiota.

Terveystilanteen teettämä tutkimus Sotkunlammen veden laadusta oli valtuuston käsittelyssä 2.7.1959. Tutkimuksissa vesi oli todettu juoma- ja talousvedeksi kelpaamattomaksi. Meijerin likavedet lienevät olleet pääsyyinä tähän ongelmaan. Tähän tapahtumaan liittyi jo aikaisemmassa osiossa kerrottu tarina ko. lautakunnan puheenjohtaja Simulan lausuma Sotkun likaisesta vedestä: "Maistaa aivan lessukalle."

Edellä mainittu sementtivalimon omistaja Pekka Kuusisto tarjoutui 9.9.1957 myymään lähellä urheilukenttää sijaitsevan tonttinsa kunnalle. Asia jäi pöydälle, kun haluttiin tutkia, olisiko ko. alueesta kansalaiskoulun tontiksi. Pian kuitenkin oli päädytty siihen näkemykseen ettei se sovellu koulun paikaksi. Lopulta kunta osti 18.6.1958 pakkohuutokaupassa kiinteistön 11 200 eurolla.

Rahoitustilanteen tiukkuutta ilmentää Postisäästöpankilta 26.4.1957 saapunut tiukkasävyinen ilmoitus, jonka mukaan kunnan tuli liittää saamaansa 245 000 euron lainaan indeksiehto. Pankki vaati lainan nopeaa takaisinmaksua, ellei ko. indeksiin sitomista hyväksytä. Koska rahaa takaisinmaksuun ei ollut, indeksiehtoon suostuttiin.

Varsin tyyliä valtuusto suhtautui 11.3.1958 presidentti Kyösti Kallion patsastoimikunnan avustusanomukseen. Kunnanhallitus oli esittänyt 112 euron summaa, mutta valtuusto ei sitä hyväksynyt. Myös

yhteisöjen harkinnanvaraisia avustuksia myönnettiin niukasti. Isoin oli Maatalouskerhoyhdistyksen saama 670 euroa, joka hyväksyttiin äänin 13-9.

MLL:n toimesta pitäjään saatiin syksyllä 1958 hammaslääkärin vastaanotto koululaisille. Seitsemän tuntia kuukaudessa maksoi kunnalle 250 euroa. Maria Kvistin esitys, ettei valtuuston kokousten aikana enää tupakoitaisi, hyväksyttiin 27.6.1958 yksimielisesti. Maaherra vieraili kunnassa 9.9.1958. Tilaisuuteen osallistuivat valtuuston ja kunnanhallituksen puheenjohtajisto ja lautakuntien puheenjohtajat sekä palopäällikkö, rakennusmestari ja luonnollisesti kunnansihteeri.

Kunta sai sisäasiainministeriöltä 21.5.1958 tiedon valtioneuvoston päätöksestä, jolla siirrettiin Kiuruveden Luupueen kylästä 27 tilaa Vieremän kuntaan. Toisaalta viiden tilan siirron Kauppilanmäestä Sonkajärven kuntaan valtuusto oli valmis hyväksymään. Kuntien yhteiselle kummikuntavierailulle Ruotsin Värmlantiin valtuusto ei tuolloin osoittanut kiinnostusta, mutta 22.2.1960 oltiin valmiit ottamaan heidät vastaan.

Valtuustossa oli 22.12.1958 käsittelyssä ehdotus, jonka mukaan Iisalmen maalaiskunta ja Vieremä muodostaisivat yhteisen veropiirin, joka valmisteilla olevan verouudistuksen mukaan hoitaisi sekä kunnallista valtionveron määräämisen. Valtuusto esitti Vieremää omaksi veropiiriksi. Kesäkuussa 1959 saatiin päätös yhteisen verotoimiston perustamisesta Iisalmeen.

SKP:n Marttisenjärven paikallisosaston kirjelmässä kiirehdyttiin mm. työttömyyskortiston avaamista. Valtuusto vastasi siihen 29.9.1959 kunnanhallituksen esityksen mukaisesti, ettei sitä voitu avata, koska siihen "tällä hetkellä ei ole työtä vailla olevia ilmoittautunut". Tosin seuraavassa kokouksessa 20.11.1959 todettiin kortisto avatun ja lähetettiin Erkki Hentilä ja Uuno Koukkari "työ- ja muiden virastojen" puheille Kuopioon.

6. Juhlia, tapahtumia ja puheenaiheita alkuvuonna 1955

Vuoden 1955 keskeisiä tapahtumia Suomessa olivat Neuvostoliiton ilmoitus Porkkalan vuokra-alueen luovuttamisesta, Suomen liittyminen Pohjoismaiden neuvostoon ja YK:n jäseneksi. Vuoden puhutuin aihe oli varmaan Väinö Linnan Tuntematon sotilas.

Vieremällä asukasluku käväisi luultavasti 8000:ssa. Paljon muutakin tapahtui. Ohessa on esitetty lähinnä luettelonomaisesti ja kronologisessa järjestyksessä suppea otos sellaisista tapahtumista ja puheenaiheista alkuvuodesta 1955, joilla oli vähemmän tai ei ollenkaan tekemistä kunnallisen hallinnon kanssa:

27.1. Korpiselän marttojen vuosikokous Pekka Miinalaisella Salahmilla.

30.1. Vieremän sonniosuuskunnan kokous Tihilänmäellä Pesosilla, jossa sijaitsi myös sonnin sijoituspaikka

2.2. Uutta palosireeniä kokeillaan.

6.2. Poikien tuliaistanssit Nissilän nuorisoseuran talolla, Koiton tanssit Rientolassa.

13.2. Tanssit Valkeisten Nurmelassa ja Haajaisten Rantalassa. Ohjelmalliset illamat Tikanniemen nuorisoseuran talolla, soittaa T. Kainulainen.

14.2. Vieremäläiset ja lähiympäristöläiset! Kemikaaliokauppa avataan entisessä postin huoneistossa.

15.2. Arvoisat asiakkaat! Avaan sekatavarakaupan Nissilän Harjulassa. Hyvällä palvelulla ja kohtuullisilla hinnoilla toivon saavani suosionne. Pentti Leinonen. Sotainvalidien veljesliiton Vieremän alaosaston ja naisjaoston kokous Rientolassa.

17.2. Kuorma-autoja otetaan puutavaran ajoon Salahmille ja Vieremälle. Ahlström Oy ja Lampinen.

20.2. Hauskat illamat Poikainmäellä Saimi Kauppisen talossa. Hyvä ohjelma ja ravintola. Vieremän Niemisen nuorisoseura. Salahmin nuorisoseuran talolla Strinbergin näytelmä Isä. Lopuksi 1,5 tuntia tanssia. Nissilän nuorisoseuran talolla Agapetuksen 3-osainen "naurunäytelmä" Matti ja Maija Luupuveden nuorisoseuran näyttelijöiden esittämänä. Lopuksi 1,5 tuntia tanssia.

22.2. Vieremän kerhoyhdistyksen talvijuhlissa mm. Se suomalainen sisu –näytelmä ja lopuksi 1,5 tuntia tanssia. Tanssit Valkeisten nuorisoseuran talolla: uudet laitteet ja uusia levyjä. Tanssit Haajaisten Rantalassa ja Kauppilanmäen työväentalolla.

28.2. Asutusliiton Vieremän yhdistyksen Salahmin nuorisoseuran talolla pidetyn vuosikokouksen julkilausumassa todettiin, että asutustilallisten lainojen lyhennysten korkoja tulee alentaa arava-lainojen korkojen tasolle kolmesta prosentista. Tanssit Kauppilanmäen nuorisoseuran talolla ja Kalevalajuhla Tikanniemen nuorisoseurantalolla. Iisalmen ja Vieremän käräjäkunnan talvikäräjillä tuomittiin kaksi vieremäläistä isäntää liikennesäännön rikkomisesta 220 euron sakkoihin.

5.3. Savimäen koulun vihkiäisjuhla: kauppias Jooseppi Hukkanen esitti historiikin ja mm. kunnanlääkäri Simula soitti seltoa E. Penttilän säestyksellä,

- 8.3. Ylä-Savon ensimmäinen "maarata" valmistumassa urheilukentän ympärille. Raviradasta tulee 500 metrin mittainen, jota Vieremän Oriyhdistys rakentaa talkoilla. Mukana 10 traktoria, kolme kuorma-autoa ja 80 miestä. Oriyhdistyksen ravit 13.3 Valkeisjärven jäällä.
- 9.3. Nissilän nuorisoseuran talolla kiertuevieraiden esitys "Huiskin haiskin". Lisäksi 1,5 tuntia tanssia. Kunta avasi työttömyyskortiston: 97 työtöntä, joista kunta työllisti noin 40 "omiin tarkoituksiin". Meijerialan pitkä lakko päättyi.
- 19.3. Metsänhoitoyhdistyksen metsäaiheisia tupailtoja järjestettiin mm. Salahmilla, Nissilässä, Niemisillä ja Kauppilanmäessä ko. kuukauden aikana. Metsänhoitaja Jukka Piironen kertoi metsäkauppojen keskittämisestä ja metsänhoidonneuvoja Räsänen puutavaran mittauksesta.
- 22.3. Kaksikin kolaria: kuorma-autoilija Osmo Juutinen oli ajamassa soralastia Kirkonkylää kohti, jolloin Hukkalan rinteessä häntä vastaan tuli Aarne Säisän kuorma-auto, joka jarrutuksen voimasta aluksi heittelehti ja iskeytyi Juutisen auton ohjaamoon. Juutisen auto suistui ojaan ja kärsi peltivaurioita. Säisän auto säilyi lähes vaurioitta.
- 24.3. Vieremän kunnalliskoti valmistuu juhannukseksi. Paloasema on jo valmis. Rotimojoen koulu saadaan valmiiksi syksyksi, kertoi kunnanrakennusmestari Leo Korhonen tuolloin. Hän toivoi kunnalle omaa paloautoa. Nyt palokaluksia säilytetään uuden paloaseman sisällä köysillä kiinnitettynä katonrajassa, josta se saadaan viidessä sekunnissa lasketuksi kunnan kuorma-auton lavalle, kunhan auto ei ole ajossa. Öisin auto kyllä on parkissa palokaluston alapuolella. Salahmin koululle ollaan saamassa parempaa vettä noin 800 metrin päässä sijaitsevasta erikoiskaivosta. Koulun omasta kaivosta saatava vesi on todettu "ala-arvoiseksi".
- 26.3. Iisalmi-Oulu maantien oikaisu- ja perusparannustyöt Iisalmen kirkolta Valkeisten risteykseen (14.6 km) valmistuvat kesään mennessä.
- 27.3.-29.3. Hiihtokisoja: maatalouskerholaisten, Korpiselkä-seuran ja Koiton Rientolassa, jossa oli noin 100 osallistujaa. Tansseja: Rientolassa, Haajaisten Rantalassa, Valkeisten Nurmelassa ja MNL:n Salahmin osaston järjestämät nuorisoseuran talolla.
- 4.4. Nyt Vieremältä! Kirjat ja paperit, Sorja-kaavat, leluja, kuvakirjoja, pelejä, valokuvakoneet ym. Huolehdimme myös kuvien kehystämisestä, kopioinnista ja suurennoksista. Tervetuloa ajanmukaiseen liikkeeseemme. E. Rissasen kirjakauppa Oy, Vieremän sivuliike, Yrjö Hukkasen talo.
- 5.4. Viestihiihto kilpailu 5x5 km välillä Nieminen-Kauppilanmäki, lähtö klo 9 Pyöreän koululta. Illalla klo 19 alkaen Kauppilanmäen nuorisoseuran talolla palkintojenjako ja Kansanhiihdon lopettajaisillamat. Ohjelmassa mm. 3-osainen näytelmä, Rakastavaisten kommelluksia. Hauskaa sylikaupalla. Kauppilanmäen ja Niemisen nuorisoseurat.
- 6.4. Vieremällä ilman työtä 84. Työttömyyskortistoon hyväksytyt 161. 35 on kunnan ja 42 valtion töissä.
- 7.4. Kuvaajapuron ja sen sivuhaarojen perkaukseen myönnettiin valtionavustusta 50 000 ja avustuslainaa 15 700 euroa. Hankkeen vaikutusalue on 324,83 hehtaaria. Maanhankintalain puitteissa on muodostettu tiloja ja lisämaa-alueita seuraavasti: Kiuruvedellä 613, Sonkajärvellä 518, Vieremällä 417, Iisalmen mlk:ssa 385 ja Lapinlahdella 303, Vieremällä on muodostettu viljelys-tiloja 160 ja asuntoviljelys-tiloja 78. Kylmiä tiloja on 190 ja kylmiä osapalkkiotiloja 16. Hallintasopimuksia on tehty 371 ja tiloja jo myyty 163.

17.4. Palosenjärven maatalousnaisten rekiretki Kauppilanmäen nuorisoseuran talolle, jossa iltamat: kansantansseja ja 1-osainen huvinäytelmä Emännätön talo, 1,5 tuntia tanssia. Valkeisten nuorisoseuran talolla vierailultama: Tikanniemen nuorisoseuran esittämä näytelmä, ym.

19.4. Traktorikurssit Valkeisten Juntulassa ja Haajaisilla.

20.4. Vieremän Koitto ryhtyi rakentamaan elokuvateatteria Rientolaan, jossa jo heinäkuussa voitaisiin esittää elokuvia. Vieremän ammattiautoilijat pitivät vuosikokouksen.

30.4.-1.5. Hauskat vappuillamat Salahmin nuorisoseuran talolla, soittaa Karttusen yhtye ja Valkeisilla sekä Kauppilanmäen työväentalolla, jossa vappujuhla klo 12. Haajaisilla uusia levyjä. Vapunpäivänä Valkeisilla Hirvijärven nuorisoseuran järjestämä näyttämöilta ja yö-tanssit.

Vuonna 1955 lähetettiin maassamme ensimmäinen televisio-ohjelma ja samana vuonna Koitto aloitti elokuvien esittämisen Rientolassa. Ne eivät kuitenkaan vielä tuolloin vaikuttaneet eri puolilla pitäjää järjestettyyn vilkkaaseen harrastustoimintaan, ko. vuoden helmi-huhtikuussa voitiin katsella kymmenkuntaa erilaista näytelmää eri puolilla pitäjää ja järjestettiin kymmeniä ohjelmallisia iltamia, joissa saatiin huviverotta tanssia 1,5 tuntia.

III. Kyläkoulut täyttyvät oppilaista

1. Uudet koulurakennukset: Rotimojoki 1956, Karankajärvi 1956, Palosenjärvi 1958 ja Palosenmäki 1961

Vaikka Savimäen uuden koulurakennuksen vihkiäisjuhla pidettiin vasta 5.3.1955, se oli ollut harjakorkeudessa jo 10.9.1953 ja koululaisten kuusijuhla jo pidettiin 18.12.1953 siellä. Koulutyö uudessa koulussa aloitettiin 11.1 ja lopullisesti koulurakennus valmistui 1.2.1954. Se toimi myös 1958 perustetun kansalaiskoulun toimipaikkana aina kevääseen 1960.

Kunnassamme toimi vuosina 1952-1959 peräti 22 kansakoulua, kun koulutyö Rotimojoen koulupiirissä syksyllä 1952 alkoi. Uusi koulurakennus vastaanotettiin 4.1.1956. Sen normaalihinnaksi oli määrätty 390 000 euroa, josta valtio myönsi avustusta 45 prosenttia. Rakennuksen suunnittelijoina oli Salahmin tapaan toiminut K. Routio. Koulun lopulliseksi hinnaksi muodostui 533 000 euroa. Maanlunastuslautakunta oli muodostanut koulun tontin lähinnä Ahlström Oy:lle kuuluneesta maasta. Koulu kasvoi syksyllä 1958 kolmi opettajaiseksi, jona se toimi aina kevääseen 1964.

Karankajärvi sai oman koulurakennuksen vuoden 1956 lopulla. Myös sen oli suunnitellut arkkitehti K. Routio ja rakentajaksi valittiin Antti Juntunen Kiuruvedeltä. Uusi koulurakennus vastaanotettiin 13.12.1956. Sen kustannukset kohosivat 431 700 euroon. Opetusministeriö oli määrännyt koulun normaalihinnaksi 314 700, josta kunta sai valtiolta 45 prosentin avustuksen.

Oppilasmäärän laskettua 1964 alle 25:n koulupiiri yhdistettiin Valkeisen piiriin, ja sinne muutti toimintansa aloittanut keskikoulu. Kansalaiskoulu muutti sinne syksyllä 1966. Lukuvuodesta 1968-1969 alkaen koulu on toiminut Valkeisen piirin kouluna, nykyisin Eteläiseksi kouluksi nimitettynä.

Palosenjärven koulun huonetilaohjelman kouluhallitus hyväksyi 2.4.1957 ja myönsi rakennusluvan 3.7.1957. Rakennuksen suunnitteli arkkitehti K. Routio ja halvimman urakkatarjouksen (315 000 euroa) jätti Rakennusliike J. A. Huttunen lisälimestä. Koulun normaalihinnaksi kouluhallitus määräsi 292 000 euroa, josta saatiin sekä valtionapua, että -lainaa 45 prosenttia. Koulun harjannostajaisia vietettiin maaliskuussa 1958. Koulurakennuksen lopulliset kustannukset kohosivat 372 000 euroon, minkä johdosta anottiin sekä normaalihinnan korotusta että ylimääräistä rakennusavustusta. Uusi koulu vastaanotettiin 27.8.1958.

Kansakoululautakunnan esitys kokonaan uuden koulun rakentamisesta Palosenmäkeen oli valtuuston käsiteltävänä 13.1.1958. Lautakunta perusteli uuden koulun rakentamista nykyisen koulurakennuksen kehnolla kunnolla, mitä olisi myös vaikea laajentaa. Valtuusto hyväksyi sen luonnospiirustukset 14.11.1958. Vielä talousarvio käsittelyssä 18.12.1959 määräraha koulun rakentamiseen hylättiin, koska määränemmistöä sen taakse ei saatu. Koulu päätettiin kuitenkin jo 12.8.1960 rakentaa kunnan omana työnä, koska rakennusliikkeiden urakkatarjouksia pidettiin liian kalliina. Valvojaksi valittiin Johannes Soramo. Rakennustyöt käynnistettiin nopeasti, sillä samana päivänä oli saatu tietää, että valtio oli myöntänyt sille avustusta 145 000 euroa ja saman summan kuoletuslainaa.

Uusi kodikas koulutalo talousrakennuksineen tuli maksamaan 408 960 euroa, ja koulun porakaivo 1770 euroa. Syksyllä 1961 valmistuneen koulurakennuksen oli suunnitellut Maaseudun keskusrakennustoimisto.

Kansakoululautakunnan esitys Ameriikan, Kapeaveden ja Niemisen koulun rakennustarpeen tutkimisesta johti 21.12.1960 kahden ensiksi mainitun koulun osalta laajennusluvan hakuun opetusministeriöltä.

Vuonna 1958 toimintansa aloittanut kansalaiskoulu sai oman johtokuntansa vuonna 1959 ja jo samana vuonna sen aloitteesta ryhdyttiin puuhaamaan koululle omaa uudisrakennusta. Sen paikaksi oli ehdolla neljäkin eri kohdetta, joista yksi oli Kalle Räisäsen tarjoama alue Karankamäentien varrelta läheltä urheilukenttää. Myös Kyrönniemen alue oli ehdolla, mutta hintaa pidettiin korkeana ja sijaintia liian etäällä kunnan keskustasta.

2. Koulujen oppilasmäärät keväällä 1957 ja 1960 sekä opettajat vuonna 1960

Kunnan kansakoulujen oppilasmäärät keväällä 1957 ja 1960 ilmenevät oheisesta taulukosta:

Koulu	Vuosi 1957			Vuosi 1960		
	Alakoulu	Yläkoulu	Yhteensä	Alakoulu	Yläkoulu	Yhteensä
Ameriikka	30	26	56	19	44	63
Haajainen	27	24	51	9	34	43
Kaarakkala	12	19	31	12	22	34
Kapeavesi	16	13	29	9	32	41
Karankajärvi	29	23	52	11	37	48
Karankamäki	14	11	25	7	20	27
Kauppilanmäki	30	32	62	20	49	69
Kirkonkylä	42	82	124	52	90	142
Konolanmäki	18	14	32	9	29	38
Lehtoranta	19	24	43	9	24	33
Marttisenjärvi	33	35	68	27	51	78
Nieminen	27	19	46	18	28	46
Nissilä	47	86	133	45	108	153
Palosenjärvi	23	16	39	15	43	58
Palosenmäki	23	31	54	22	41	63
Pyöree	12	17	30	14	28	42
Rotimojoki	36	34	70	21	55	76
Salahmi	58	96	154	54	116	172
Savimäki	22	32	64	15	47	62
Tikanniemi	23	24	47	12	34	46
Valkeinen	36	26	62	22	51	73
Vuorinen	18	7	25	-	-	-
Yhteensä	596	691	1287	422	983	1405

Kokouksessaan 23.6.1955 valtuusto päätti viidennen opettajan viran perustamista sekä Kirkonkylään että Salahmille, jonne ko. väliaikainen virka oli perustettu jo 1.11.1953. Samalla perustettiin Nissilän 4. virka ja

Rotimojoen 2. opettajan virka. Sen sijaan Karankajärvi jäi ns. supistetuksi kouluksi. Kun seuraavana vuonna Karankajärven koulu valmistui, se muuttui 2-opettajaiseksi.

Yhteisiä koulupiirejä naapurikuntien kanssa ei edelleenkään oltu saatu aikaiseksi, vaikka piirin kansakoulutarkastaja Mikko Suhonen oli kehottanut kirjeessään 23.12.1952 tutkimaan yhdessä Sonkajärven kanssa yhteisen koulupiirin perustamista Kauppilanmäestä ja Sonkajärven Pajusenmäestä. Valtuustossa oli 23.6.1955 Kauppilanmäen kansakoulun johtokunnan ehdotus heidän koulunsa laajentamisesta yhdessä Sonkajärven kanssa. Myös Sonkajärven kunnanhallitus oli tiedustellut 3.5.1955 asiaa. Kansakoululautakunnassa ajatusta ei kannatettu. Valtuusto kuitenkin päätti, että kunnanhallituksen tulisi neuvotella asiasta sonkajärveläisten kanssa. Vielä 1957 kunnat neuvottelivat yhteishankkeesta, mutta valmista ei tullut.

Vielä 12.6.1958 hanketta yritettiin viedä eteenpäin kuntien kansakoululautakuntien yhteisessä neuvonpidossa, jossa esitettiin yhteistä koulupiiriä ja uuden koulun rakentamista. Yritys päättyi siihen, kun sekä kunnanhallitus että valtuusto asettuivat kielteiselle kannalle.

Suurten ikäluokkien tulo oppivelvollisuusikäen nosti pitäjän kansakoulujen alakoulujen oppilasmäärää syyslukukaudesta 1954 kevätlukukauteen 1957 tasan 81:lla eli 515:sta 596:een. Myös yläkoulujen oppilasmäärä kasvoi 48:lla. Pitäjän sodanjälkeinen suuri ikäluokka, vuonna 1948 syntyneet (245), aloittivat koulunkäyntinsä pääsääntöisesti syksyllä 1955.

Kuten oheisesta tilastosta ilmenee, kunnan koulujen oppilasmäärä lisääntyi kolmessa vuodessa 118:lla. Vuonna 1960 suuret ikäluokat olivat yläkoulussa, joiden oppilasmäärä kasvoi peräti 192:lla. Oppilasmäärältään isoimmat koulut olivat keväällä 1960 Salahmi 172, Nissilä 153, Kirkonkylä 142, Marttisenjärvi 78 ja Valkeinen 73, jotka myös kasvattivat eniten oppilaslukuaan.

Oppilasmäärältään pienimmät koulut olivat vuonna 1960 yksi-opettajiset ns. supistetut koulut: Karankamäki 27, Konolanmäki 38, Lehtoranta 33 ja Nieminen 46. Tosin kaksi-opettajisista kouluista neljän oppilasluku oli pienempi kuin Niemisillä. Koulupito lakkasi Vuorisilla v. 1959. Isomäen ja Luvejoen asukkaat esittivät vielä keväällä 1959 alueelleen uutta koulupiiriä, koska kaikki alueen oppilaat joudutaan kuljettamaan. Valtuusto kieltäytyi hankkeesta.

Edelleenkin jonkin verran naapurikunnissa asuneita oppilaita opiskeli pitäjän kouluissa. Samoin joitakin vieremäläisiä sai opetusta naapurikuntien kouluissa. Esim. kesällä 1959 Valkeisten koulun oppilasmääräksi oli tulossa tasan 70, joista peräti 14:n kotikunta oli lisalmen maalaiskunta. Tuolloin koulun johtokunta esittikin kansakoululautakunnalle, ettei koulun oppilaisiksi otettaisi em. ulkokuntalaisia. Poikkeuksen tekisi vain kaksi koulun naapurikunnassa asunutta Kettusen perheen lasta. Johtokunta oli luonnollisesti huolissaan isoiksi paisuvista luokkien oppilasmääristä.

Koulun alettua syksyllä todettiin tyydytyksellä, että kolme koulupiirin oppilasta oli siirtynyt Karankajärven koulun oppilaaksi. Edelleen johtokunta esitti kansakoululautakunnalle, että mikäli se haluaa otettavan lisää oppilaita naapurikunnasta, se laatisi ko. oppilaiden ottamisjärjestyksen. Johtokunta totesi, ettei se itse "katso osaavansa" sitä tehdä. Naapurikuntien kouluissa käyvistä oppilaista maksettiin vuonna 1960 kaikkiaan 525 ja vastaavasti saatiin 1 385 euroa.

Lukuvuoden 1958-1959 alussa voimaan astunut uusi kansakoululaki merkitsi uuden kehitysvaiheen alkamista kansalaiskoulutoimen alalla. Erityisesti jatko-opetuksen tehostamiseksi siinä määrättiin perustettavaksi kansalaiskouluja, jollainen Vieremällä aloitti heti lain voimaantulovuonna. Se toimi aluksi

kurssimuotoisena Savimäen uuden kansakoulun tiloissa, joissa oppilailla oli mahdollisuus myös majoittua. Vuosina 1960-1966 koulua pidettiin Kyrönniemen vanhassa pappilassa. Vuokra oli 3300 euroa vuodessa.

Vieremän koulujen opettajina toimivat vuonna 1960 seuraavat henkilöt:

Ameriikka:

Martta Kainulainen

Riitta Rönkkö, kl.

Antero Jyrkkäranta, sl.

Kapeavesi:

Uuno Rönkkö

Orvokki Rissanen

Karankajärvi:

Pauli Jormalainen

Maire Jormalainen

Kauppilanmäki:

Martti Memonen

Agatha Kauhanen, kl.

Saara Kettunen, sl.

Konolanmäki:

Alli Virtanen, kl.

Kaarina Riekkinen, sl.

Marttisenjärvi:

Risto Koukonen, kl.

Marjatta Koukonen, kl.

Kalervo Hortamo, sl.

Sirkka Hortamo, sl.

Haajainen:

Pertti Soronen

Aino Repo

Kaarakkala:

Aarne Pelkonen, kl.

Sanelma Pelkonen, kl.

Annikki Rytönen, sl.

Pertti Partanen, sl.

Karankamäki:

Paula Torikka

Kirkonkylä:

Eelis Penttilä

Maija-Liisa Balk

Esko Kärkkäinen

Anna Ruhanen

Sylvi Penttilä

Lehtoranta:

Paula Tiikkainen, kl.

Aila Karppinen, sl.

Nieminen:

Hilkka Karttunen

Palosenjärvi:

Irja Vornanen

Veikko Tiikkainen, kl.

Eero Hilli, sl.

Palosenmäki:

Elsa Rissanen

Pirkko Bjelogrljic, kl.

Eero Peljo, sl.

Rotimojoki:

Aulis Nissinen

Hilkka Mustonen

Irja Nissinen, kl.

Anja Jauhiainen, sl.

Savimäki:

Paavo Heikkilä

Anni Merentie

Anna-Maija Korhonen

Helvi Kumpulainen

Valkeinen:

Aili Heiskanen

Yrjö Hyöky

Nissilä:

Eino Voutilainen

Taimi Piippo

Kerttu Stjerna

Marja Hiltunen, kl.

Kalevi Huttunen, kl.

Erkki Heikkinen, sl.

Toini Tenhunen, sl.

Pyöree:

Veikko Kurkinen

Aino Turunen

Salahmi:

Seppo Haikonen

Veikko Hakala

Irja Hukkanen

Anna-Maija Korhonen

Helvi Kumpulainen

Tikanniemi:

Antti Kovanen

Anja Kovanen

Kansalaiskoulu:

Heljä Nyyssönen, kotitalouden op.

Jaakko Heikkinen, maatilatalouden op.

Ritva Heiskanen, lasten ja sairaanhoidon op.

Martti Lappeteläinen, maat. op.

Yrjö Lyyra, koneopin op.

Pirkko Miettinen, yleisaineiden op.

Eero Räsänen, metsätal. op.

Virassa toimivia opettajia Vieremän kansakouluissa oli tuolloin 48. Monet heistä toimivat samassa työpaikassa eläkeikään saakka. Koska pätevistä opettajista oli pulaa, peräti 26 henkilöä toimi tuolloin opettajana vain puoli vuotta joko syys- tai kevätlukukauden. Osa pätevistä opettajista tosin tuolloin muutti toiseen kouluun tai saavutti eläkeiän.

3. Koulumenot vuosina 1957 ja 1960 (euroina)

Ohessa on eritelty muutamia koulutoimen menoja vuosilta 1957 ja 1960:

Menolaji	Vuosi 1957	Vuosi 1960
Opettajien palkat	641 230	846 890
Kouluaterioiden ainekset	50 890	53 960
Oppikirjat	19 660	18 120
Oppilaiden kyyditys	37 960	58 060
Oppilaiden majoitus		6 690
Keittäjien ja siivoojien palkat	39 330	53 250
Vaatetus- ym. Avustus	6 930	7 490
Lämmitys	63 720	69 670
Valaistus	16 270	16 170

Huom. v. 1957 majoitusmenoja ei ole eritelty, vaan ne ovat yhdistetty oppilaiden kyyditysmenoihin.

Valaistusmenot pysyivät vuosina 1957 ja 1960 lähes samoina. Sähköttömien koulujen lukumäärä oli pienentynyt kahdella, kun Palosenjärven uusi koulu oli saanut sähkönsä ja Vuorisilla koulunkäynti oli loppunut.

Vähiten valaistusmenoja oli ko. vuosina Ameriikassa 31 ja 55 euroa. Kaarakalassa luvut olivat 88 ja 33, Kapeavedellä 63 ja 54, Karankamäessä 141 ja 21, Konolanmäessä 87 ja 96, Lehtorannalla 73 ja 7 ja Palosenmäessä 20 ja 23 euroa. Koulut joissa oli jo sähkövalo, kuluttivat valaistukseen huomattavasti enemmän. Isoimmat sähkölaskut olivat Salahmilla 3 245 ja 2 130, Nissilässä 2 110 ja 2 050, Kirkonkylässä 1 615 ja 1 360 ja Rotimojoella 1 842 ja 1 300 euroa. Niemisen luvut olivat 598 ja 351. Sähköttömän Palosenjärven ko. menot vuonna 1957 olivat 12, mutta sähkön tulon myötä ne vuonna 1960 kohosivat 1 330 euroon.

Talonmiehen toimi oli perustettu viiteen uuteen kouluun. Suurimmat ko. menot vuonna 1960 olivat Salahmilla 6 500, Nissilässä 6 430, Rotimojoella 4 370 ja Karankajärvellä 3 260 euroa. Muilla kouluilla talonmiehen tehtävät olivat perinteisesti olleet yhdistettyinä siivoojan ja keittäjän toimeen. Eniten siivojien ja keittäjien palkkoihin kului vuonna 1960 Kirkonkylässä 5 370, Ameriikassa 3 360, Valkeisilla 3 280, Nissilässä 3 110 ja Salahmilla 2 580 euroa. Vuonna 1957 siivousmenot olivat olleet yhteensä 39 300 euroa. Isoimmat menot olivat hieman yli 6 000 Salahmilla ja Nissilässä.

Määrällisesti isoimmat ruokamenot vuonna 1960 olivat Salahmilla 6 050 euroa, mikä teki oppilasta kohti noin 36 euroa. Nissilässä ko. luvut olivat 5 260 ja 34, Kirkonkylässä luvut olivat 3 770 ja 26 sekä Valkeisilla 3 520 ja 47. Oppilasmäärältään pienimmissä koulupiireissä Kaarakkalassa, Karankamässä ja Lehtorannalla ko. luvut olivat 1 250 ja 37, 880 ja 58 sekä 2 400 ja 73 euroa.

Koulujen talonmiesten, keittäjien ja siivoojien palkkaus oli ollut esillä talonmiesten kokouksessa Salahmin koululla 29.12.1957. Valtuusto käsitteli asiaa 11.3.1958. Se palautti palkkaehdotuksen äänin 12-11 takaisin kunnanhallituksen valmisteluun. Valtuuston niukka enemmistö katsoi, että myös lämmitystapa tulee esityksessä huomioida.

Valtuusto päätti asiasta 7.5.1958. Sitä ennen oli otettu yhteyttä lsalmen maalaiskuntaan, Kiuruvedelle ja Sonkajärvelle. Vertailussa oli todettu, että Vieremällä em. toimien palkat ovat "korkeammat". Silti ko. palkkoja useimmiten hieman korotettiin, kuten oheisesta taulukosta ilmenee (Viiteen uuteen kouluun oli perustettu talonmiehen toimi ja niistä kahteen myös keittäjän toimi. Muissa kouluissa yksi henkilö hoiti sekä siivouksen että keittämisen ja lämmityksen):

Koulu	Nykyinen palkka	Asunnosta	Korotus
Ameriikka	224	20	22
Haajainen	224	-	22
Kaarakkala	135	43	45
Kapeavesi	96	63	45
Karankajärvi, talonmies	366	43	22
Karankamäki	180	-	17
Kauppilänmäki	190	-	56
Kirkonkylä	366	43	90
Konolanmäki	180	-	45
Marttisenjärvi	202	43	45
Nieminen	135	43	45
Nissilä, talonmies,	412	67	-
keittäjä	232	-	-
Palosenmäki	224	-	22
Pyöree	244	-	22
Rotimojoki, talonmies	390	67	-
Salahmi, talonmies,	435	22	22
keittäjä	258	-	-
Savimäki, talonmies	361	67	-
Tikanniemi	202	-	45
Valkeinen	224	-	22

Summat ovat euroa kuukaudessa. Luettelosta puuttuvat Lehtoranta, Palosenjärvi ja Vuorinen, koska niillä ei ollut omaa koulurakennusta. Korotukset tulivat voimaan 1.4.1958 alkaen ja niihin lisättiin myös neljän prosentin indeksikorotus.

4. Oppilaiden kyyditys-, saatto- ja majoitusmenot sekä majoitus- ja saattoavustusten saajat 1957 ja 1960

Koulu	Kyyditys-, saatto- ja majoitusmenot, euroa		Majoitus- ja saattoavustusten saajat	
	Vuosi 1957	Vuosi 1960	Vuosi 1957	Vuosi 1960
Ameriikka	205	-	-	-
Kaarakkala	430	180	-	11
Kapeavesi	140	-	-	-
Karankajärvi	50	-	-	-
Karankamäki	410	220	7	-
Kauppilanmäki	35	-	-	-
Kirkonkylä	820	1 750	10	19
Konolanmäki	155	-	2	-
Marttisenjärvi	7 120	6 370	16	28
Nieminen	60	-	-	-
Nissilä	23 080	18 000	84	87
Palosenjärvi	25	-	-	-
Rotimojoki	75	130	-	9
Salahmi	3 900	5 450	17	22
Tikanniemi	820	1 610	12	18
Valkeinen	210	250	3	7
Vuorinen	25	-	-	-
Metsäopetus, ym.	380	-	-	-
Kansalaiskoulu	-	27 840	-	128
Yhteensä	37 940	61 800	151	335

Oppilaiden kyyditys- ym. menoja syntyi vuonna 1957 seitsemässätoista kansakoulussa, joista tosin vain viidessä se kohosi yli 500 euroon. Haajaisilla, Lehtorannalla, Palosenmäessä, Pyöreellä ja Savimäessä niitä ei ollut lainkaan. Vuonna 1960 ko. menoja oli yhdeksässä koulussa. Ko. vuoden kokonaislukua nosti merkittävästi kansalaiskoulu, jota kevätlukukaudella oli pidetty Savimäen uudella koululla ja syyslukukaudella Kyrönniemen pappilassa.

Nissilän oppilasasuntola-asia, jota koulun johtokunta oli esittänyt jo 10.3.1946, pysyi sitkeästi esillä. Keväällä 1954 valtuusto oli päättänyt sen rakentamisesta, koska majoitettavia tulisi "olemaan jatkossakin". Se antoi 11.11.1954 rakennuslautakunnalle tehtäväksi hankkia luonnospiirustukset rakennukselle, sillä koulutoimentarkastajalta oli jo 5.6.1952 tullut tällainen kehoitus.

Valtuusto lähetti 11.7.1956 oppilasasuntolan huonetilaohjelman (40 oppilasta) kouluhallituksen hyväksyttäväksi. Kuitenkin se totesi jo 14.9.1956, että oppilaiden kyyditys autoilla mm. Isomäen, Rokulan ja

Rahajärven suunnasta oli johtanut siihen, että vain muutama oppilas tarvitsi enää majoitusta. Kouluhallitus hylkäsikin 20.11.1956 valtuuston anomuksen.

Kunnan alueeltaan isoimmassa koulupiirissä Nissilässä olivat em. kyyditys- ym. menot selvästi suurimmat. Vuonna 1957 ne käsittivät peräti 60,8 ja vuonna 1960 vielä 53,0 prosenttia kaikista kansakoulujen ko. menoista. Nissilässä oli myös selvästi eniten majoitus- ja saatto-oppilaita, kuten oheisesta taulukosta ilmenee. Vuonna 1960 majoitusmenoja oli vain Nissilässä 3 740 ja Kansalaiskoulussa 2 950 euroa.

Valtuusto päätti 9.9.1957, että oppilaille, joiden koulumatka oli yli 5 kilometriä, annetaan autokuljetus. Tällaisia oppilaita laskettiin olevan Nissilässä 60, Marttisenjärvellä 17-20 ja Salahmillä 13.

Syksyllä 1960 Marttisenjärven koulun oppilaiden kyyditsijäksi valittiin Tauno Kaikkonen ja Matti Haapalainen. Nissilän koulun oppilaita kuljettivat 12 570 euron kokonaisurakalla Impi Huttunen, Veikko Kauppinen ja Matti Komulainen.

Opetus- ja sivistystoimen vuoden 1957 talousarvion mukaiset kokonaismenot 1 045 970 euroa ylittyivät 109 480 eurolla eli 10,5 prosentilla. Talousarvion mukaiset tulot 772 870 euroa puolestaan ylittyivät 17 910 eurolla eli vain 2,3 prosentilla, joten valtio maksoi ko. pääluokan menoista lähes 68,4 prosenttia. Vuonna 1960 pääluokan kokonaismenot olivat 1 342 500 euroa, joten kasvua kolmen vuoden takaiseen oli 28,3 prosenttia. Kun kokonaistulot olivat 883 670 euroa, valtionosuudet kattoivat kokonaismenoista nyt noin 65,6 prosenttia. Uusi koulumuoto, kansalaiskoulu, lisäsi pääluokan niin menoja kuin tulojakin.

5. Oppilaille myönnetyt avustukset ja terveydenhoitomenot vuosina 1957 ja 1960

Oppilaille myönnetyt avustukset ja terveydenhoitomenot vuosina 1957 ja 1960 olivat seuraavat:

Koulu	Terveydenhoitomenot		Oppilaiden avustukset			
	Vuosi 1957	Vuosi 1960	Vuosi 1957		Vuosi 1960	
	Euroa	Euroa	Euroa	Saajia	Euroa	Saajia
Ameriikka	-	-	645	33	490	28
Haajainen	-	-	**	**	260	14
Kaarakkala	-	-	230	**	200	12
Kapeavesi	-	-	390	7	196	8
Karankajärvi	-	-	380	16	155	10
Karankamäki	-	-	170	7	180	4
Kauppilänmäki	52	28	**	12	370	20
Kirkonkylä	130	-	390	14	1023	40
Konolanmäki	-	-	340	9	200	7
Lehtoranta	-	-	-	-	405	9
Marttisenjärvi	26	-	1120	26	625	35
Nieminen	-	-	-	-	270	7
Nissilä	8	55	1580	77	1085	66
Palosenjärvi	5	37	-	-	180	10
Palosenmäki	-	-	355	15	185	8
Pyöree	-	-	**	7	105	6
Rotimojoki	-	780	480	44	525	24
Salahmi	-	62	410	20	320	13
Savimäki	156	53	400	14	313	17
Tikanniemi	3	119	-	-	40	2
Valkeinen	-	-	110	8	385	17
Vuorinen	-	**	**	5	-	-
Yhteensä	411	1162	6930	314	7490	357

** Tarkoittaa ettei tietoa ole saatu

Tämän avustuksen saannin peruste oli edelleenkin perheen vähävaraisuus, jaosta päätti koulun johtokunta ja kengät olivat nytkin pääasiallinen jakokohde. Vuonna 1957 Lehtorannalla, Niemisillä, Palosenjärvellä ja Tikanniemellä avustuksia ei jaettu lainkaan. Vaikka tiedot avustusmenoista puuttuvat kolmelta ja saajien määrä yhdeltä sekä molemmat yhdeltä koululta, avustussumman voi todeta olleen samaa tasoa kuin vuonna 1960.

Eniten avustuksia jaettiin Nissilässä. Vuonna 1957 niitä sai 77 eli joka toinen oppilaista. Vuonna 1960 saajia oli 66 eli noin 42,5 prosenttia oppilaista. Rotimojoella myönnettiin vuonna 1957 peräti 44:lle avustus eli hieman yli puolet sai sen, mutta avustus oli keskimäärin vain 11 euroa saajaa kohti. Vuonna 1960 em. luvut olivat 24, 32 ja 22.

Vuonna 1960 avustuksia jaettiin jokaisessa koulupiirissä. Nissilän jälkeen saajien määrässä toisena oli Kirkonkylä, jossa 40 oppilaalle myönnettiin avustus. Keskimäärin avustus oli 26 euroa ja sen sai lähes joka kolmannes. Marttisenjärven em. luvut olivat 35, 45 ja 18. Amerikan luvut olivat 28, 44 ja 17. Vähiten avustuksen saajia oli Tikanniemellä (2), Karankamäessä (4) ja Pyöreellä (6) sekä Konolanmäessä ja Niemisillä (molemmissa 7). Edelleenkin valtio maksoi näistä menoista kaksi kolmaosaa.

Koulujen terveydenhoitomenot olivat vielä tuolloin varsin pienet. Kumpanakin vuonna vain seitsemälle koululle oli edes kertynyt ko. menoja. Säädös lääkärien toimista kansakouluissa oli annettu vuonna 1952. Vuoden 1957 kansakoululaki edellytti, että kansakoulut tuli olla lääkärin valvonnassa jatkuvasti. Mm. vuonna 1960 kunnanlääkäri Simula suoritti oppilaiden tarkastuksen kaikilla kouluilla.

6. Ensimmäiset koulupiirien lakkautukset: Vuorinen 1959 ja Lehtoranta 1962

Jos oli mutkallinen tämän lyhytikäisimmän koulupiirin (Vuorisen 1948-1959) synty, niin samaa voi sanoa sen lakkautuksesta. Vielä syksyllä 1950 koulun oppilasmäärä oli 39, mutta syksyllä 1954 se oli pudonnut 26:een, joista vielä yhdeksän oli jatkuokalla. Koulu toimi koko ajan yhden opettajan ns. supistettuna kouluna vuokratiloissa.

Kansakoululautakunnan esitys, jota oli ollut tekemässä myös vt. koulutoimentarkastaja Paavo Yli-Paavola, oli valtuuston pohdittavana 26.4.1956. Se yhtyi ko. esitykseen ja päätti lakkauttaa Vuorisen koulupiirin, josta se oli tehnyt periaatepäätöksen jo 11.11.1955. Koulupiirin alueella asunut valtuutettu Aku Tervo oli esittänyt, että koulunpitoa jatkettaisiin ainakin kaksi vuotta. Kun sitä ei kukaan kannattanut, hän esitti pöytäkirjaan eriävän mielipiteen. Koulupiiri päätettiin jakaa ympärillä olleiden kuuden koulupiirin kesken.

Kouluhallitus vahvisti 25.2.1957 koulupiirin lakkauttamisen. Valtuusto perui kuitenkin 8.4.1957 lakkautuspäätöksensä, koska alueelle oli muuttanut uutta väestöä. Samassa yhteydessä oli kuultu koulun johtokunnan jäseniä (Otto Eskelinen ja Santeri Rönkkö). Keväällä 1957 koulussa opiskeli 18 alakoululaista ja 7 yläkoululaista. Syyslukukaudella 1957 luvut olivat 18 ja 10.

Nyt tarkastaja todella harmistui ratkaisusta. ”Ensin vuosikaupalla todistellaan piirin lakkauttamisen tarpeellisuutta ja edullisuutta ja sitten yks’ kaks’ asetutaan aivan päinvastaiselle kannalle. Valtuuston menettely ei todista erikoisemmin vakavaa asiain käsittelyä”. Koulun johtokunta esitti vielä 24.5.1959, että tilat vuokrattaisiin Otto Eskelisen rakenteilla olleesta asuinrakennuksesta. Valtuusto ei kuitenkaan tätä hyväksynyt, vaan totesi, että koulunpito koulupiirissä loppuu.

Vuonna 1933 perustettu Lehtorannan koulupiiri toimi myös yksiopettajaisena ja sieltä puuttui oma koulurakennus. Koulunpito lakkautettiin vuonna 1945, kun oppilasmäärä oli pudonnut kuuteentoista. Asutustilojen synnyn myötä oppilasmäärät alkoivat alueella kasvaa, joten supistettu koulu avasi syksyllä 1949 uudestaan ovensa. Syksyllä 1950 oppilaita oli 23 ja neljä vuotta myöhemmin neljä enemmän.

Tontin hankinta Lehtorannan koululle oli valtuustossa esillä 5.7.1957, mutta tämä koulun johtokunnan esitys hylättiin. Päätöstä perusteltiin sillä, että nyt on jo mahdollisuus järjestää piirin alueelta autokuljetus Rotimojoen vuonna 1956 valmistuneelle koululle. Valtuustossa koulun paikka nousi uudestaan esille 13.1.1958, jolloin todettiin, että se tulee tarkasteluun koulupiirirajojen tarkistuksen yhteydessä.

Käytännössä Lehtorannan koulupiirin lakkautus sinetöitiin valtuustossa 25.11.1960, kun koulujen uusi ohjesääntö hyväksyttiin. Siinä sekä Vuorisen, jossa koulunpito oli jo lakannut, että Lehtorannan koulupiiri lakkautettiin. Ennen päätöstä oli kuultu Lehtorannan koulun johtokunnan edustajaa, joka oli vastustanut ko.

päätöstä ja esittänyt, että tulee kiireesti hankkia "koulutalo". Lehtorannalla koulunpito päättyi lukuvuoteen 1961-1962.

Kolmantena lakkautettiin Karankajärven koulu vuonna 1964. Näin koulupiiristä (1944-1964) tuli myös varsin lyhytikäinen. Sen vuonna 1956 valmistuneen koulun tiloihin siirtyi aluksi toimintansa aloittanut keskikoulu ja vuonna 1966 kansalaiskoulu. Syksystä 1968 se on toiminut Valkeisen piirin kouluna.

Vuonna 1966 koulunpito lakkautui peräti kolmessa koulupiirissä: Kaarakkalassa (1914-1966), Karankamäessä (1927-1966) ja Konolanmäessä (1928-1966). Ameriikassa koulutyö päättyi seuraavana vuonna (1920-1967).

IV. Terveys- ja sosiaalitoimi – uusi kunnalliskoti 1955

1. Terveys- ja sosiaalitoiminta kehitetään

Vuonna 1955 terveydenhoitomenot olivat 209 980 ja sosiaalitoimen 433 490 euroa eli niiden osuus kokonaismenoista oli 5,5 ja 11,3 prosenttia. Vuonna 1957 ko. luvut olivat 218 750 ja 565 600 euroa ja osuudet 6,6 ja 17,1 prosenttia. Vuonna 1960 luvut olivat kasvaneet 380 420 ja 613 070 euroksi ja osuudet 8,8 ja 14,1 prosentiksi. Molemmat pääluokat kasvoivat sekä määrällisesti että kokonaisuudeltaan vuosikymmenen loppupuoliskolla. Erityisesti sosiaalitoiminta nosti uuden Puomilan kunnalliskodin valmistuminen.

Kunta oli saanut 1.7.1952 luvan kolmanteen kättilöpiiriin, joista ensimmäisen ja toisen piirin kättilönä toimi Liinu Heiskanen kuolemaansa 11.10.1954 saakka. Hänen työtään jatkoi vt. kättilönä Myyryläinen ja sittemmin Ritva Liisa Heiskanen. Salahmin piirissä kättilönä toimi 25.6.1929 kunnan palvelukseen tullut Hilda Tiikkainen. Hänen täyttäessään 60 vuotta 5.1.1960 hänelle luovutettiin MKL:n kultainen ansiomerkki.

Kunnassa oli kaksi terveydenhuollon piiriä, mutta niiden hoitajien paikkoja oli vaikea täyttää hakijoiden puuttuttua. Esim. kesällä 1953 kumpikin toimi oli ilman hoitajaa, vaikka paikat olivat olleet kaksikin kertaa auki. Ennen pitkää toista piiriä saatiin hoitamaan Irene Korhola. Marraskuussa 1955 valtuusto otti tyytyväisenä tiedon vastaan, jonka mukaan myös pohjoisen piirin terveysisaren toimi oli saatu täytettyä. Asunto oli hänelle järjestynyt Salahmin koululta.

Valtuusto käsitteli 6.11.1956 kunnanlääkäri Simulan kirjelmää, jossa hän kertoi huolensa siitä, ettei Pyöree-Tikanniemen kättilöpiiriin oltu saatu viranhaltijaa. Simula esitti, että viran vastaanottajalle luvattaisiin tuntuva lisäpalkkio kuukaudessa. Valtuusto päätti toistaiseksi näin menetelläkin.

Vaikeudet viranhoitajien saannissa jatkuivat. Terveystoimikunta joutui 22.12.1960 toteamaan, ettei kumpaankaan avoinna olleisiin pohjoisen piirin terveysisaren ja kättilön virkoihin ollut yhtään hakijaa. Sen esitys, että seuraavassa haussa kummankin asuinpaikaksi ilmoitettaisiin Kirkonkylä, hyväksyttiin valtuustossa 22.12.1960.

Kuten aikaisemmassa osiossa on kerrottu, kättilöt joutuivat työskentelemään monenlaisissa olosuhteissa. Samoin terveysisaret kiersivät ympäri pitäjää työtehtävissään. Seuraavassa on esitetty pari sattumusta, jotka tapahtuivat terveysisari Toini Haikoselle.

Toini kierteli polkupyörällään ympäri pohjoista terveydenhoitopiiriään. Ajopeli oli vanhahko polkupyörä, joka reistaili helposti, mm. kumi puhkesi usein. Kerran hän oli valitellut asiaa silloiselle kunnanhallituksen puheenjohtajalle, Ilmari Partaselle, joka siltä paikalta oli vienyt Toinin kauppaan ja ostanut hänelle kunnan laskuun uuden polkupyörän.

Toisen kerran Toini oli ollut hiihtäen kotikäynneillä Nissilän perukoilla. Pois tullessaan hän oli erehtynyt metsurien ladulle. Vasta tullessaan Pullomäkeen hän oli kohdannut metsurit palstallaan. Saatuaan ensin lämmintä juomaa metsurit olivat ohjanneet hänet lähimpään taksiautotaloon, josta hänet oli kuljetettu asunnolleen Salahmin koululle.

Uuden Puomilan kunnalliskodin kunta vastaanotti 18.6.1955 ja samalla hankkeeseen myönnettiin 45 000 euron lisämääräraha. Kunnalliskodin valmistuminen merkitsi myös entisen kulkutautisairaalan vapautumista hoidokeista. Ko. rakennuksen kunta oli 1930-luvun alussa ostanut Kiuruvedelle muuttaneilta Rissasen veljeksiltä. Nyt rakennus korjattiin asunnoksi, johon sosiaalisihteri muutti syyskuussa 1955.

Kunnalliskodin johtajattarena toimi vuonna 1956 Anna-Liisa Vartiainen ja tilanhoitajana Eino Toivanen. Kolmas kodinhoitajan toimi perustettiin 1.7.1957. Vuoden 1960 lopulla kodinhoitajina toimivat Aino Kauppinen, Kirsti Röytiö ja Rauha Raatikainen. Ko. apua oli annettu pääasiassa varattomille ja vähävaraisille perheille ja mahdollisuuksien mukaan myös yksinäisille vanhuksille. Mikäli kodinhoitajat olivat käyneet varakkaammissa perheissä, heiltä oli peritty 10 euroa päivältä.

Valtuustossa oli 24.5.1957 esillä kunnanlääkäri Simulan esitys lääkärintalon peruskorjauksesta ja laajennuksesta, koska sekä vastaanottotilat että hänen asuntonsa olivat hänestä liian pienet ja ahtaat. Kun hanke ei edennyt tarpeeksi nopeasti, Simula ilmoitti kieltäytyvänsä allekirjoittamasta todistusta saamastaan palkasta, jota kunta tarvitsi valtionavun hakemiseen. Perusteeksi hän esitti viitaten lääkärintalon tilaongelmiin ”puutteelliset luontaisedut”.

Kunnan ja Simulan välisissä neuvotteluissa sovittiin, että ko. laajennukseen ryhdytään ja sen valmistumiseen asti Simulalle maksetaan lisäpalkkiota 500 euroa kuukaudessa ja että Simula allekirjoittaa palkkatodistuksensa. Em. muutos- ja laajennustöiden kustannusarvioksi saatiin 117 000 euroa.

Toini Haikonen kirjelmöi 20.2.1957 omalla autolla suoritetuista virkamatkoista, joita hän esitti korvattavaksi 0,46 euroa kilometriltä. Terveyslautakunnan esitys oli 0,39 euroa ja valtuuston päätös em. 0,39 euroa neuvola- ja virkamatkoilta ja 0,25 euroa muilta neuvontamatkoilta.

Vuonna 1957 valitun terveydenhoitolautakunnan puheenjohtajana jatkoi kunnanlääkäri Simula ja jäsenenä Maria Kvist, Mikko Lautanen, Anni Sarho ja Kalle Sirviö sekä uutena Inka Juntunen. Sosiaalilautakunnan puheenjohtajasta jouduttiin äänestämään. Väinö Hyvärinen valittiin jatkamaan 11 äänellä. Varapuheenjohtajaksi valittu Juho Koskelo sai 10 ääntä. Muut yhdeksän jäsentä tulivat yksi kustakin terveydenhoitopiiristä.

Lääkärintalon peruskorjaus- ja laajennustyö vastaanotettiin 15.2.1958. Se maksoi 97 000 euroa. Rakennus varustettiin keskuslämmityksellä ja siihen rakennettiin kokonaan uudet vastaanottotilat, mistä kunnanlääkäri Simula lausui kunnanhallitukselle järjestämässään kahvi- ja tutustumislaisuudessa ”parhaat kiitokset”. Alakertaan oli sijoitettu lämpökeskuksen lisäksi tilava autotalli.

Perusturvan (tuolloin sosiaalihuolto) menot ja tulot vuosina 1956-1960 euroina:

Vuosi	Bruttomenot	Nettomenot asukasta kohden	Tulot	Tulot prosenttia bruttomenoista
1956	524 450	50	126 700	24,2
1957	565 620	49,6	176 140	31,1
1958	563 560	49,8	177 340	31,5
1959	597 560	51,9	188 860	31,6
1960	613 020	53	194 550	31,7

Perusturvan bruttomenot kasvoivat tuolloin 16,8 prosenttia ja tulot peräti 53,7 prosenttia. Kunnan nettomenot ko. aikana asukasta kohti nousivat vain kolme euroa, mutta bruttomenoista laskettuna yli 10 euroa. Luvut osoittavat, että asukkaiden perusturvaa korostavan pohjoismaisen hyvinvointivaltion luonti oli maassamme käynnissä.

2. Uusi kunnalliskoti tulee tarpeeseen 1955

Jo 1940-luvulta lähtien silloisen sosiaalitoimen tärkein hanke oli ollut uuden kunnalliskodin saaminen. Valtuusto kokousti elokuussa 1952 kunnalliskodilla, jolloin pohdittiin laitoksen kuntoa, mielisairaala -osaston sopivuutta sen yhteyteen ja jopa aivan uuden kunnalliskodin rakentamista samalle paikalle. Uudisrakennus sai lisää kannatusta 10.2.1953 pidetyssä valtuustossa ja sillä olikin jo 22.9.1953 uudisrakennuksen luonnospiirrokset nähtävinä.

Valtuusto päätti 3.3.1954, että uusi kunnalliskoti rakennetaan yksityisen rakennusliikkeen toimesta ja yhtä aikaa rakennettava paloasema kunnan työnä. Samalla otettiin 180 000 euron laina em. rakennuskohteiden käynnistämiseen ja hyväksyttiin arkkitehti Reino Koivulan laatimat uuden kunnalliskodin piirustukset.

Valtuusto hyväksyi 4.6.1954 rakennusliike Matti ja Väinö Heusalan 985 500 euron urakkatarjouksen. Kunnalliskotiin tuli 55 virallisesti vahvistettua hoitopaikkaa, jotka jakaantuivat seuraavasti: yleinen osasto 24, sairausosasto 13 ja mielisairasosasto 18. Lisäksi kunnalla oli Harjamäen sairaalassa mielisairaita varten 14 laitospaikkaa. Uusi kunnalliskoti valmistui juhannukseksi 1955.

Vuonna 1960 hoidettavia kunnalliskodissa oli yleisellä osastolla keskimäärin 23, sairausosastolla 13 ja mielisairas osastolla 21. Hoitopäiviä kertyi yhteensä 20 915 ja nettomenot olivat 200 160 euroa, mikä teki 47,8 prosenttia huoltotoimen kokonaismenoista. Hoitopäiväkustannus oli 5,26 euroa henkilöltä ja ravintokustannukset hoitopäivää kohti 2,76 euroa.

Kunnalliskodin johtokuntaan kuuluivat puheenjohtajana mm. Väinö Hyvärinen sekä jäsenenä emäntä Elma Kärkkäinen, terveyssisar Toini Haikonen ja mv. Johannes Jeskanen. Lääkärin tarkastuskäyntejä suoritettiin laitokseen vuonna 1960 kunnanlääkärin toimesta 12 kertaa.

V. Yleiset työt, tiet, sillat ja liikenne

Kunnan tämä pääluokka koostui yhä enenevässä määrin työllisyyttä edistävästä toimista, joita valtiolta tuki rahallisesti. Vuonna 1955 tämä menoerä oli 176 640 euroa. Vuonna 1956 se oli hieman pienempi eli 160 200 euroa. Vuonna 1957 luku oli 165 640, mutta 1960 jo 486 550 euroa, mikä kunnan kokonaismenoista oli 11,2 prosenttia. Vuonna 1955 ko. luku oli ollut vain 4,6.

Teitä oli ylläpitäjän mukaan jaoteltuna kolmenlaisia. Paikallisista kyläteistä huolehtivat tiekunnat, jotka saivat avustusta kunnalta. Valtion ylläpitämästä tiestä hyvä esimerkki oli pitäjän halki kulkeva pääväylä Iisalmi-Oulu maantie, jonka oikaisu- ja perusparannus rakennustyöt Iisalmen kirkolta Valkeisten risteykseen (14,6 km) saatiin valmiiksi kesäksi 1955.

Vuoteen 1954 mennessä kunta oli ottanut hoitaakseen seuraavat yhdeksän paikallistietä: Vuoristen, Konolanmäen, Vieremä-Karankamäen, Vieremä-Savimäki-Ameriikan, Pärekoski-Joenniemen, Riuttamäen, Kulvemäen ja Salahmi-Rotimojoen sekä ns. isännättömän Kaarakkalan tien. Samoin tiet Pajupuro-Karankajärvi ja Latukka-Vuorinen, joka 11.11.1955 todettiin valmistuneen, oli päätetty ottaa ns. kunnanteiksi. Tuolloin kunnanteiden yhteispituus oli 104,5 kilometriä.

Valtuusto käsitteli 23.6.1955 Kaarakkala-Marttisenjärvi tien rakentamista kuusi metriä leveäksi. Työn kokonaiskustannusarvioksi oli laskettu peräti 15,5 miljoonaa euroa. Hankkeelle päätettiin hakea valtiolta korkeinta mahdollista avustusta ja sen toteuttaminen suunniteltiin jaettavaksi viidelle vuodelle.

Työttömyyden kasvaessa kunta käynnisti keväällä omia työkohteita 40 miehelle, jolla myös täytettiin omaa työllisyysveloitetta. Valtuusto totesi 15.3.1955, ettei valtio ollut vielä käynnistänyt omia työkohteitaan. Tosin sekä Helsingissä että Kuopiossa käyneelle lähetystölle (Hannes Partanen, Heikki Huttunen ja Juho Katainen) oli luvattu niiden piankin alkavan. Huhtikuun alussa kunnassa oli työttömyyskortistoon hyväksytyjä 161, joista ilman työtä oli 84. Kunnan töissä oli 35 ja valtion 42.

Valtuusto varautui 23.9.1955 tulevan talven työttömyyteen nimeämällä omiksi työllisyyskohteiksi Karankajärven koulun pohjatyöt, rumpujen ja siltojen teot ja parantamiset, risusavottatyöt Riihijärven tilalla sekä Kaarakkalan tien perusteellisen korjauksen yhdessä valtion kanssa. Ministeriö katsoi kuitenkin 14.2.1956, ettei em. koulun pohjatöitä eikä pajarakennuksen purkamista voida katsoa ns. työttömyystöihin kuuluviksi.

Edellä mainittuja kaikkia kunnanteita ei nytkään päätetty talvikautena 1955-1956 aurata. Aurattaviksi teiksi nimettiin Vieremä-Karankamäki, Vieremä-Ameriikka, Vuorisentietä Puomilaan asti ja sieltä Pärekosken tietä Kauppilanmäkeen sekä Konolanmäen tie. Alueen asukkaat olivat esittäneet myös Latukka-Vuorisen tien auraamista. Tie oli khs:n luvalla jo aurattu kerran. Valtuusto päätti, että auraus suoritetaan ”mahdollisuuksien mukaan”.

Talvikautena 1956-1957 päätettiin aurata noin 100 kilometriä kunnanteita. Kuitenkin esim. Luelahti-Kallela-Pärekoski tie jätettiin pois äänin 19-2. Samalla hyväksyttiin kunnanhallituksen esitys toisen lumiauran hankinnasta ja yksityisten kuorma-autojen vuokraamisesta em. tehtävään.

Marraskuussa 1954 kunnanhallitus oli ottanut yhteyttä Otanmäki Oy:hyn suoran tieyhteyden rakentamiseksi Karankamäen tien päästä Otanmäen kaivosalueelle. Metsähallitukselta saatiin 28.1.1956 tyyly vastaus kunnan esitykselle suorittaa tutkimus em. tieyhteydestä. Metsähallituksen mukaan hanke ei ole valtion taloudelle edullinen eikä ajankohtainen.

Valtuusto jakoi 8.6.1956 yhteensä 19 tiehoitokunnalle 280 euron avustuksen kullekin. Lauri Huttusen esitys Nissilä-Rasvamäki tien 2800 euron avustuksesta kaatui äänin 16-6. Ko. avustus puolitettiin. Luelahti-Kallela tie jäi ilman avustusta, koska ko. tietä Karankajärven koulun rakentamisen yhteydessä oli jo parannettu. Vuotta myöhemmin 17 tiehoitokuntaa avustettiin yhteensä 5 320 eurolla.

Koska kunnassa oli vireillä useitakin tiehankkeita, joita ei oltu saatu käynnistettyä, kunta lähetti 5.11.1957 nelihenkinen lähetystön (Heikki Huttunen, Väinö Hyvärinen, Yrjö Karppinen ja Juho Koskelo) Helsinkiin kiirehtimään em. hankkeita. Uusi tielaki astui 1.1.1958 voimaan, mikä edellytti uuden tielautakunnan valitsemista vuosiksi 1958-1960. Puheenjohtajaksi nimettiin Väinö Hyvärinen, varapuheenjohtajaksi Herman Nissinen ja jäseniksi Paavo Kauppinen, Arttu Martikainen ja Anton Rytönen.

Uuden lain velvoittamana TVH:n Kiuruveden tiemestaripiirin toimesta oli laadittu yhteenveto kunnan kylä- ym. teiden ottamisesta paikallisteiksi. Valtuusto katsoi 7.5.1958, että heti otettaisiin maanteiksi jo nyt kunnan hoidossa olevista teistä Konolanmäen, Latukka-Vuorisen, Vuorinen-Kaupplanmäen ja Vieremä-Löttöpuro-Ameriikan sekä Vieremä-Karankamäentie, koska ne ovat sijainniltaan ja liikenteeltään maanteiksi luokiteltavia.

Samalla valtuusto esitti, että kaikki muut kunnan ylläpidettävänä olevat tiet otettaisiin paikallisteiksi ja sellaisina kunnossapidettäviksi. Näiden lisäksi niihin lisättäisiin yhteenvedossa mainitsemattomat, vielä rakenteilla olevat Saarisenranta-Runni, Rokula-Pasukangas, Rikuli-Teerijoki, Luelahti-Kallela ja Salahmi-Koskenkylä tiet sekä Mesilän tie. Myllypurontie hylättiin, koska se katsottiin pelkäksi tilustieksi.

Tieavustukset olivat taas valtuuston päätettävissä 29.8.1958. Kunnanhallitus oli esittänyt, ettei niitä tällä kertaa jaettaisi ollenkaan. Toisaalta oli ehdotettu, että jokaiselle tiekunnalle myönnettäisiin 67 euroa kilometriltä. Kunnanhallituksen esitys hävisi tälle murskaavasti äänin 20-0. Ohessa on lueteltu nämä 34 avustuksen saanutta tietä:

Tien nimi ja pituus, km	Tien nimi ja pituus, km
Rikuli-Teerijärvi, 6	Kaarakkala-Lehtomäki, 2,5
Nissilä-Rasvamäki, 9	Kauniskangas, 2,5
Puolimäki, 4	Myllypuron asutustie, 2
Pyöreen seisakki, 2	Pajumäki, 2
Lampitie, K-mäki, 2	Rikuli-Levä, 1,6
Ylä-Kotvakkö, 2	Salminen-Pärekoski, 2
Heinäpuro, 1	Lamperi-Kimarinmäki, 1,5
Kapeavesi-Riisala, 1,5	Kopero- Lyöjenmäki, 4
Hulkko-Kesälahti, 4	Poromäki-Perkkiö, 4
Marttisenjärven taus, 4	Ruuvala, 2
Nikola-Kinnusenlahti, 2	Mustinmäen asutustie, 1,6
Mesilän asutustie, 4	Saarinen-Kaarakkalan koulu, 4

Rahajärvi, 2	Pajupuro-Kapeaveden koulu, 3
Peltue, 3,5	Tikanniemi, 4
Haajainen-Rautalahti, 2	Konolanmäki, 2
Ahvenlahti, 2,5	Sallisenmäki, 8
Pöytämäen asutustie, 3	Salahmi-Koskenkylä, 6

Valtuusto kuuli 14.11.1958 selostuksen Juho Kataisen ja Hannes Partasen Helsingin matkan annista. Matkan tarkoituksena oli ollut saada käynnistettyä Kaarakkalan tien rakentaminen. Pian tuomari Saureen kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriöstä ottikin kuntaan yhteyttä. Hän esitti osaratkaisua, jonka mukaan ensin rakennettaisiin joko tien eteläpuolinen tai pohjoispuolinen osa. Kunnanvaltuusto näytti 22.12.1958 vihreää valoa eteläpuoliselle osalle eli tieosalle Karankamäki-Pyöree-Kainuunmäen tien risteys.

Tammikuun 1959 alussa työttömyyskortistossa oli 181 henkilöä eikä uusia työkohteita ollut tiedossa. Kunta työllisti tuolloin 29 henkilöä, mutta työkohteita ei oltu vielä avattu. Valtuusto päättikin 12.1.1959 lähettää taas uuden lähetystön (Katainen ja Karppinen) Helsinkiin.

Nopeasti 18.1.1959 kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriössä oli tehty päätös myöntää 16 kilometriä pitkälle Pyöree-Karankamäki tieosuudelle 80 prosentin avustus. Tiestä tuli tulla kuusi metriä leveä ja kohteen oli (1 vaihe) oltava 31.10.1960 valmis. Avustus oli enintään 213 000 euroa. Tällä summalla tie ei suinkaan vielä valmistunut, vaan 18.12.1959 laskettiin jäljellä olevien töiden hinnaksi noin 900 000 euroa, mille annettiin valtiolta avustusta.

Vuonna 1960 yleisten töiden pääluokan kokonaismenot olivat 486 550, mikä oli 11,2 prosenttia kunnan kokonaismenoista. Vuodesta 1957 menot olivat lähes kolminkertaistuneet. Tulot kattoivat mukavasti 63,3 prosenttia pääluokan menoista.

Suurin yksittäinen menoerä oli kunnanteiden rakentaminen ja toiseksi isoin oli niiden kunnossapito. Niihin kuului 271 820 ja 171 950 euroa. Maantiealueiden lunastuksiin meni 15 880 ja kunnanteiden kunnostamiseen paikallisteiksi siirtämiseksi 13 483 euroa. Rakennustoimiston vakinaisten ja väliaikaisten viranhaltijoiden kulut olivat 4 980 ja heidän matkakustannusten korvaukset 3 720 euroa. Talousarviossa oli myös 2 130 euron avustus Aittomäki-Mesilän tiealueen lunastukseen, mutta sitä ei oltu käytetty.

Valtionapu kunnanteiden parantamiseen ja rakentamiseen oli 213 000 euroa, maantiealueiden lunastuksiin 10 520 ja kunnanteiden kunnostukseen paikallisteiksi siirtämiseen 65 090 euroa. Ensimmäisenä mainittu isoin valtionapukohde tarkoitti pääasiassa Kaarakkalan tien 1 vaiheen rakentamiseen ja parantamiseen 16.3.1960 saatua avustusta. Valtuusto sai 25.11.1960 tiedoksi, että tien 1 rakennusvaihe oli päättynyt ja kustannukset olivat olleet em. 271 820 euroa. Tien 2 vaiheeseen oli myönnetty sama summa ja se tuli olla valmis 31.10.1962.

Tammikuussa 1960 valtuusto oli antanut puoltavan lausunnon Virransilta-Kurenpolvi maantien rakentamisesta. Elokuussa se teki ehdotuksen TVH:n tieolojen kehittämissuunnitelmasta ja antoi myönteisen lausunnon Vieremä-Otanmäki tien rakentamisesta.

Iisalmi-Oulu tien radikaali oikaisusuunnitelma välillä Valkeinen-Oulun läänin raja lyötiin lukkoon 25.11.1960, kun valtuusto antoi lausunnon lääninhallituksen välipäätöksestä asiasta. Se hyväksyi TVH:n laatiman suunnitelman sellaisenaan ja siitä kunnalle esitetyt 350 000 euron korvaukset valtiolle. Tosin

kunnanhallitus oli lääninhallituksen suunnitelmaa käsitellessään todennut, että siinä oli ”osittain poikettu kunnan aikaisemmin esittämästä suunnasta, jossa vanha Ouluntie oli pohjana ja Kirkonkylä olisi sivuutettu sen itäiseltä reunalta”.

TVH:n suunnitelmasta oli tehty kuusi muistutusta. Juho Räisänen, S. A. Hukkanen ja useat muut mm. seitsemän kiuruvetistä olivat valittaneet uuden tieuran suunnasta, jonka he olisivat halunneet siirtää selvästi lännemmäksi. Valtuusto torjui siirron toteamalla lyhyesti, että soran ajomatkat kasvaisivat usealla kilometrillä, koska kaikki soranottoapaikat sijaitsivat tieuran itäpuolella. Liioittelematta voi todeta, että tämä suuritoinen tielinjauksen oikaisu käynnisti Vieremän kauniiden soraharjujen mittavan hyväksikäytön. Toisaalta laajamittainen soran- ja hiekanajo antoi työtä monille kuorma-autoilijoille. Kun kipejä autoissa ei vielä ollut, tarvittiin myös 4-5 miestä soran-/hiekanluojiksi useinkin autoa kohti.

Työttömyys pysytteli melko vähäisenä vuodenvaihteeseen 1959-1960 saakka, jolloin työttömyyskortistossa oli 200 henkilöä, joista vain 24 oli ilman työtä. Kortistoon hyväksytyjen lukumäärä 205 oli korkeimmillaan maaliskuun puolivälissä, jolloin työtä vailla oli 23. Kun kortisto lopetettiin 7.5, oli siinä 88 miestä ja vapaita työpaikkoja oli tarjolla 105.

Kunnan omina työkohteina olivat Kaarakkalan tien perusparannus, missä Marttisenjärven puoleisessa päässä työskenteli 21 miestä. Kunta oli saanut ministeriöltä peräti 2,1 miljoonaa euroa tien 2 työvaiheeseen eli 80 prosenttia kustannuksista. Kunnan osuus oli 20 prosenttia. Riihijärven ja Puomilan tilojen perusparannustöissä oli 5 henkilöä. Myöhemmin kohteina olivat siltojen ja rumpujen teko Vuoristen ja Pikanmäen sekä Vieremä-Ameriikka teille. Myös lääkärintalon vesikaivo tehtiin kunnan työnä.

Valtion työkohteina olivat vuoden 1960 alkupuolella Saunakosken ja Saarelanpuron perkaus, risusavottatyöt yksityismetsissä ja radanoikaisu Kauppilanmäessä sekä tietyöt välillä Marttisenjärvi-Saarelanpuro ja Saarinen-Pajupuro. Myöhemmin kohteina olivat Ryönänpuron perkaus, Virkun- ja Pillisuon, Purolansuon ja Kankaansuon sekä Partalansuon kuivatukset. Kaukaisempia työllisyyskohteita olivat mm. Ristiina-Mikkeli, Ryhälänmäki-Sukeva ja Jyväskylä-Pieksämäki sekä Juva-Kolkonpää tiet.

VI. Kunnan muut toimialat

1. Liikuntatoimi

Kirkonkylän ja Salahmin urheilukenttien rakentaminen jatkui vuonna 1954. Talousarviossa niihin oli ollut 24 150 euron määräraha, joka ylittyi 7 600 eurolla. Veikkausvoittovaroja hankkeille oli saatu 9 000 euroa. Kirkonkylän kentän hoitajalle oli tuolloin jo maksettu neljältä kesäkuukaudelta 120 euroa kuukaudelta.

Vuonna 1955 Kirkonkylän kenttä alkoi olla valmis. Opetusministeriö myönsikin 22.6.1955 Salahmin kentän viimeistelytyöhön 15 500 euron avustuksen. Valtuusto käsitteli 23.9.1955 urheilulautakunnan esitystä maa-alan hankkimisesta Niemisten ja Pyöreen koulupiirien urheilukentälle. Asia jäi pöydälle.

Kevättalvella 1955 järjestettiin useita talkoita Kirkonkylän urheilukentän ympärillä Vieremän Oriyhdistyksen toimesta. Esim. 8.3.1955 uutisoitiin talkoista, joissa oli mukana 80 miestä, 10 traktoria ja kolme kuorma-autoa. Tarkoituksena oli rakentaa 500 metrin mittainen Ylä-Savon ensimmäinen ”maarata” ravirata urheilukentän ympärille.

Maaliskuussa 1955 järjestettiin useammat hiihtokilpailut mm. maatalouskerholaisten ja Korpiselkä-seuran toimesta. Koiton hiihdoissa Rientolassa oli peräti 100 osallistujaa. Lisäksi Oriyhdistyksellä oli ravit Valkeisjärven jäällä. Huhtikuussa toimeenpanivat Kauppilanmäen ja Niemisen nuorisoseurat vielä 5x5 kilometrin viestihiihtokilpailun välillä Pyöreen koulu-Kauppilanmäki.

Opettajayhdistyksen 830 euron avustusanomus toukokuun lopulla Helsingissä pidettävien kansakoululaisten suurjuhlan matkamenoihin oli valtuuston päätettävänä 6.3.1956, summa puolitettiin. Lisäksi Juho Koskelo kirjautti päätöksestä eriävän mielipiteen. Opetusministeriö myönsi 13.6.1956 vielä 11 000 euroa Salahmin urheilukentän lopputöihin. Salahmin kentän hoitajaksi valittiin 4.6.1957 Kaarlo Kärkkäinen. Vastaavaan toimeen Kirkonkylään ja samalla kioskin pitäjäksi nimettiin Matti Remes.

Haajaisten koulun johtokunnan esitys lohkaista koulun tontista alue kylän varrtuneemman nuorison ja oppilaiden urheilukentäksi hyväksyttiin 29.8.1958 valtuustossa. Päätoimisen raittius- ja nuoriso-ohjaajan nimikkeeseen lisättiin 2.7.1958 myös urheilun ohjaus.

2. Palotoimi sai uuden paloaseman 1955 ja paloauton 1957

Palotoimi oli saanut syksyllä 1948 oman palolautakunnan, joka piankin joutui harmillisen tapahtuman selvittelijäksi. Lääninhallitus oli määrännyt harvinaisen 420 euron uhkasakon kunnalle. Sakko lankeaisi maksettavaksi 1.6.1949, ellei kunta sitä ennen hanki palokunnan moottoriruiskuun vähintään 300 metriä kolmen tuuman letkua. Sakko vältettiin täpärästi ostamalla 301 metriä ko. letkua.

Uuden paloaseman piirustukset olivat ensi kerran valtuuston tarkasteltavana 22.4.1949, mutta ne saivat jäädä odottelemaan kiireellisempänä pidettyjen koulurakennusten valmistumista. Myönteinen päätös syntyi vasta viiden vuoden päästä, kun valtuusto 3.3.1954 päätti, että samanaikaisesti rakennettaville kunnalliskodille ja paloasemalle otetaan 180 000 euron laina kohteiden käynnistämiseen ja paloaseman työt aloitetaan kunnan omana työnä.

Jo vuoden 1954 lopulla valmistumisvaiheessa olleen paloaseman tiloihin oli saatu sijoitettua palokalusto, johon kuuli mm. uusi Esa-merkkinen moottoriruisku. Samana vuonna oli myös perustettu puolivakinainen palokunta, jonka vahvuus oli 11 miestä. Omaa paloautoa kunnalla ei vielä tuolloin ollut, joten palokaluston kuljetus palopaikalle tapahtui kunnan kuomra-autolla.

Palokalustoa säilytettiin ylhäällä paloaseman hallin sisäkaton rajassa, josta se voitiin muutamassa sekunnissa laskea kuorma-auton lavalle. Öisin auto seisoikin valmiina suoraan palokaluston alapuolella, mutta päivisin sillä saatettiin hyvinkin olla työajossa, jolloin hälytystehtävään lähtö luonnollisesti myöhästyi. Hälytys sireenikin saatiin toimintaan helmikuussa 1955.

Vuoden 1955 talousarvion käsittelyn yhteydessä paloauton määrärahavaraus vaihtui uuden moottoriruiskun hankintaan. Palopäällikkö sai virka-asunnon uudelta paloasemalta. Hänen tehtäviinsä lisättiin palokaluston ja varaston hoito ja talonmiehen tehtävät. Myös kunnansihteeri ja rakennusmestari saivat (3h+k ja 2h+k) paloasemalta asunnon. Valtuusto käsitteli 18.8.1955 palolautakunnan esitystä ostaa ”puolikatettua mallia oleva raskas paloauto kunnalle”. Sitä ei kannatettu. Sen sijaan esitys uuden Volvo-merkkisen kuorma-auton tilaamisesta ja käytössä olevan kuorma-auton siirtämiseksi palotoimen käyttöön sai hyväksynnän.

Kunta jaettiin 26.4.1956 kymmeneen sammutuspiiriin, joihin jokaiseen valittiin sammutuspäällikkö. Oman paloauton hankinta nytkähti 11.7.1956 eteenpäin, kun hyväksyttiin palolautakunnan esitys 77 500 euroa maksavan paloauton ostamisesta. Samalla todettiin, että paloauton ”virkaa” toimittanut vanha kuorma-auto myydään uuden paloauton saannin tapahduttua. Valtuusto saattoi 8.4.1957 todeta paloauton saadun kuntaan. Valtio avusti 30 500 eurolla ja vanhasta Volvo kuorma-autosta saatiin 20 000 euroa.

Eino Hukkanen astui virallisesti kunnan palopäälliköksi Lauri Hukkasen tilalle 1.1.1955, jolloin hänen tehtäviinsä kuului myös mm. palokaluston ja varastonhoitajan tehtäviä. Vuoden 1954 palolautakunnan jäsenistä autoilija Mikko Ikola ja mm. Lauri Pesonen toimivat siinä yhä 1960. Puheenjohtajaksi Heikki Huttusen tilalle oli tullut maanviljelijä Olli Räisänen ja jäseniksi Olavi Hännisen ja Hannes Mehtosen tilalle kirvesmies Otto Kauppinen ja korjaamon omistaja Kauko Väisänen. Lisäksi siihen kuuluivat rakennusmestari Johannes Soramo ja sihteerinä palopäällikkö Eino Hukkanen.

Vuonna 1960 palokunta sai 17 hälytystä, joista neljä oli asuinrakennus-, kaksi navetta-, kaksi perunakuoppa-, yksi viljankuivaaja-, yksi auto- ja neljä varsinaisia metsä- sekä kolme pieniä kulopaloja. Kiinteistövahingot olivat noin 57 500 ja irtaimistovahingot noin 21 300 euroa.

Kesällä 1960 palotoimen suururakkana oli Nissilän Pullomäessä Enso Gutzeitin kulotusalueelta alkaneen metsäpalon sammuttaminen. Palossa tuhoutui metsää noin 300 hehtaaria. Samansuuruinen suurpalo oli riehunut samalla suunnalla kesällä 1937, jolloin lähinnä Ahlström Oy:n omistamaa metsää oli tuhoutunut noin 350 hehtaaria. Kovan tuulen lietsoma tulimeri oli tuolloin pysähtynyt vasta Rotimon rantaan.

Kun lisäksi kolme metsäpaloista oli saanut alkunsa muutamia päiviä aikaisemmin suoritetuista kulotuksista, päätettiin kutsua poliisiviranomaiset, kunnan alueella asuvat metsätekniikot ja metsätönjohtajat sekä palolautakunta yhteiseen neuvotteluun keskustelemaan metsäpalojen ennakolta estämisestä ja niiden sammutukseen liittyvistä kysymyksistä. Kunnan oma kulontorjuntasuunnitelma valmistui 3.7.1960.

VII. Kunnan talous vuosina 1955-1960

Kuten edellisessä osiossa on osoitettu, vuonna 1954 menojen lopullinen toteutuma kohosi 3 463 800 euroon, mikä oli peräti 26,8 prosenttia korkeampi kuin vuoden 1952 luku. Vuonna 1954 pääomamenot olivat nousseet selvästi suurimmaksi pääluokaksi eli 1 346 450 euroon. Niiden osuus kokonaismenoista oli 38,9 prosenttia.

Ko. pääluokka koostui koulu- ja muiden lainojen lyhennyksistä, kuntien yhteisten laitosten pääomamenoista, maa-alueiden ostoista, irtaimiston perushankinnoista ja perusparannuksista sekä kunnallisteknisestä työstä, kuten vesi- ja sähkötyöt.

Kolme vuotta myöhemmin eli 1957, kuten oheisesta taulukosta ilmenee, menojen lopullinen toteutuma oli pienentynyt 3 314 740 euroon eli 14,5 prosentilla. Tämä oli seurausta ennen muuta pääomamenojen jyrkästä laskusta 344 360 euroon. Nyt ko. pääluokka oli vain 10,4 prosenttia vuoden kokonaismenoista. Ilmeisesti talouden suunnittelussa oli aikaisemmista vuosista otettu opiksi.

Kunnan talousarvion mukaiset menot ja lopulliset toteutumat vuosina 1954, 1957 ja 1960:

Vuosi	Alkuperäinen talousarvio	Lopullinen toteutuma
1954	3 463 800	3 875 600
1957	3 141 350	3 314 740
1960	3 700 270	4 336 540

Vuoden 1960 menojen lopullinen toteutuma kasvoi alkuperäisestä talousarviosta 17,2 prosenttia. Kolmen vuoden takaiseen lopulliseen toteutumaan oli tullut myös roima 30,8 prosentin kasvu. Menojen kasvu jakaantui useamman eri pääluokan osalle, kuten edempänä olevista taulukoista voi todeta.

Vuosina 1949-1957 kunnan veroäyri oli kaksitoista. Vuonna 1958 se nostettiin kolmeentoista ja vuosina 1959-1962 se oli neljätoista.

Kunnan menot ja tulot vuonna 1957:

Pääluokka	Menot, euroa		Tulot, euroa	
	Talousarvio	Toteutuma	Talousarvio	Toteutuma
Keskushallinto	169 060	165 000	3 660	10 110
Yhteisk. Tehtävät	180 460	178 600	12 540	8 500
op. Ja sivistystoimi	1 045 970	1 155 450	772 880	790 790
Terveydenhoito	224 130	218 750	57 940	51 490
Sosiaalihuolto	541 900	565 600	179 350	176 140
Kiinteistöt	297 360	304 020	296 170	448 370
Yl. Työt, tiet	149 650	165 640	58 560	75 230
Pääomamenot	335 350	344 360	42 210	53 190
Yleinen rahoitus	197 430	217 340	1 718 040	1 747 050
Yhteensä	3 141 350	3 314 740	3 141 350	3 360 880

Talousarvion mukaiset menot ylittyivät 173 390 eurolla eli 5,5 prosentilla. Määrällisesti eniten kasvoivat suurimman pääluokan opetus- ja sivistystoimen menot 109 480 eurolla eli 10,5 prosentilla arvioidusta. Se oli myös ylityksistä 63,1 prosenttia. Toiseksi eniten lisääntyivät sosiaalihuollon menot 23 700 euroa eli 4,1 prosentilla ja kolmanneksi eniten kasvoivat yleisen rahoituksen menot 19 910 euroa eli 10,1 prosenttia. Keskushallinnon ja yhteiskunnallisten tehtävien menot laskivat hieman – samoin terveydenhoidon 5 380 euroa eli 2,4 prosenttia.

Toteutuneista menoista opetus- ja sivistystoimen osuus oli 34,9 prosenttia ja sosiaalihuollon 17,1 prosenttia. Terveydenhoidon osuus jäi vielä 6,6 ja yleisten töiden 5,0 prosenttiin.

Talousarvion mukaiset menot kasvoivat 219 530 eurolla eli 7,0 prosentilla, joten tilikauden ylijäämäksi muodostui 46 140 euroa eli 1,4 prosenttia. Eniten lisääntyivät kiinteistötulot 152 200 euroa eli peräti 51,4 prosentilla. Ylivoimaisesti isoin tulopääluokka oli yleinen rahoitus, josta pääosan muodosti 12 veroäyriällä koottu kunnallisvero. Tämä pääluokka kasvoi vielä 29 010 eurolla eli 1,9 prosentilla 1 747 050 euroon, mikä oli kokonaistuloista peräti 52,0 prosenttia. Opetus- ja sivistystoimen toteutuneet tulot olivat 790 790 euroa, mikä kattoi ko. pääluokan menoista 68,4 prosenttia.

Kunnan menot ja tulot vuonna 1960:

Pääluokka	Menot, euroa		Tulot, euroa	
	Talousarvio	Toteutuma	Talousarvio	Toteutuma
Keskushallinto	166 610	173 350	3 620	5 450
Yhteisk. Tehtävät	101 320	179 860	30 340	36 570
op. Ja sivistystoimi	1 274 510	1 342 500	853 850	883 650
Terveydenhoito	342 760	380 420	58 750	91 490
Sosiaalitoimi	571 830	613 070	164 720	194 550
Kiinteistöt	279 710	317 250	389 350	456 550
Yl. Työt, tiet	502 430	486 550	324 020	307 630
Pääomamenot	199 240	568 900	134 170	451 510
Yleinen rahoitus	261 860	274 640	1 741 450	2 042 470
Yhteensä	3 700 270	4 336 540	3 700 270	4 469 870

Vuoden 1960 talousarviossa kunnan menot olivat 3,7 miljoonaa euroa, missä vuoteen 1957 verrattuna oli maltillinen 17,8 prosentin kasvu. Suurin lisäys oli arvioitu syntyvän yleisten töiden pääluokassa eli peräti 235,7 prosenttia ja toiseksi isoin terveydenhoidossa, jossa se olisi 52,9 prosenttia. Opetus- ja sivistystoimessa kasvuennuste oli 21,8 prosenttia. Yhteiskunnallisten tehtävien ja pääomamenojen odotettiin jopa selvästi laskevan. Viimeksi mainitun 136 110 eurolla eli 40,6 prosentilla.

Toteutuneet menot olivat 636 270 euroa eli 17,2 prosenttia isommat kuin talousarviossa oli ennakoitu. Ennustettu pääomamenojen jyrkkä pieneneminen kääntyiikin 369 040 euron eli 185,2 prosentin kasvuksi. Vain yleisten töiden menot hieman laskivat ennakoidusta eli 3,2 prosenttia. Vuoteen 1957 verrattuna menot kasvoivat 30,8 prosentilla.

Pääomamenojen yllättävän suuri kasvu selittyi sillä, että lisätalousarviossa lisättiin ko. menoihin Palosenmäen koulun rakennuskustannukset yhteensä 351 500 euroa. Valtuusto oli päättänyt 12.8.1960 rakentaa koulu kunnan omana työnä. Sen rakentamiseen oli saatu valtion avustusta 145 000 euroa ja saman

summan kuoletuslainaa. Kaivojen rakentamisen kustannuksissa oli isoja eroja. Lääkärintalon kaivo maksoi 2 020 ja Tikanniemen koulun kaivo 2 365 euroa. Pyöreen koulun kaivon tekoon sen sijaan upposi 12 400 euroa, mikä ylitti arvioidun 3 880 eurolla. Ko. porakaivon urakoi insinööritoimisto Vesto Oy.

Tulot kasvoivat vielä menojakin enemmän. Toteutuneet tulot olivat lähes 4,47 miljoonaa euroa eli 20,8 prosenttia yli talousarvion. Nytkin selvästi isoin oli yleisen rahoituksen pääluokka, joka pääosin koostui 14 veroäyriellä kootusta kunnallisverosta. Se kasvoi arvioidusta 301 020 euroa eli 17,3 prosenttia.

Kunnallisvero kasvoi arvioidusta vielä 726 330 euroa 1 953 100 euroon. Sen sijaan esim. koiraveron tuotto oli osattu arvioida tarkasti. Sen tuotto oli 12 270 euroa eli 510 euroa alle arvioidun. Kunnan tileistä oli 4.3.1960 poistettu vuoden 1953 ennakkoverojäämiä 190, vuoden 1954 lopullisia kunnallisverojäämiä 9 830 ja vuoden 1954 kansaneläkemaksujäämiä 1 160 euroa.

Aikaisempien vuosien verojäämiä oli ollut tilivuoden alussa 407 000 euroa, josta vuoden aikana oli peritty 160 960 euroa eli 39,5 prosenttia. Jäämien yhteismäärä oli vuoden päättyessä, kun huomioidaan poistot, 234 750 euroa eli noin 30 euroa asukasta kohti. Kunnan lainakustannukset vuonna 1960 olivat yhteensä 245 030 euroa. Tilivuoden ylijäämä oli 133 330.